

Evaluatie programma Regenboogsteden 2023-2026

Eindrapport

KWINK GROEP

KWINK GROEP

Evaluatie programma Regenboogsteden 2023-2026

Eindrapport

Lara Janssen
Bill van Mil
Felix Vogel
Emma van den Aakster
Gregor Walz

DATUM 26-3-2026
VERSIE Eindrapport

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting **4**

1 Inleiding **8**

1.1 Achtergrond en doel van de evaluatie 8

1.2 Onderzoeksmodel 8

1.3 Onderzoeksmethoden 9

1.4 Leeswijzer 10

2 Inrichting van het programma **12**

2.1 Doelen 12

2.2 Input 15

3 Uitvoering van het programma **21**

3.1 Beleidskeuzes 21

3.2 Resultaten 29

3.3 Effecten 33

4 Vooruitblik **42**

4.1 Toekomstige ambities en politieke prioriteit 42

4.2 Deelconclusies 43

5 Overkoepelende conclusies en aanbevelingen **44**

5.1 Brede doeltreffendheid (effecten) 44

5.2 Doeltreffendheid 44

5.3 Doelmatigheid 45

5.4 Aanbevelingen 45

Bijlage I – Beschrijving casusonderzoek interventies **48**

Bijlage II – Overzicht deelnemende gemeenten aan het programma **52**

Bijlage III – Inhoud intentieverklaring van het programma **53**

Bijlage IV – Onderzoeksverantwoording **55**

Managementsamenvatting

Aanleiding en doel

In het programma Regenboogsteden werkt het ministerie van OCW samen met Nederlandse gemeenten, met als doel het bevorderen van de sociale veiligheid, zichtbaarheid en acceptatie van de lhbtiq+ gemeenschap. Momenteel hebben 56 gemeenten een intentieverklaring getekend en zijn Regenboogsteden. . Gemeenten ontvangen voor de uitvoering van het programma een financiële bijdrage van OCW. Movisie ontvangt een financiële bijdrage van OCW om inhoudelijke ondersteuning te bieden en kennis te delen aan gemeenten.

Deze evaluatie onderzocht in hoeverre het programma de gestelde doelen bereikt, welke effecten werkelijk zichtbaar zijn en waar kansen liggen voor verdere verbetering.

Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

Brede doeltreffendheid (effecten)

Landelijke gegevens tonen aan dat de lhbtiq+ gemeenschap structureel meer onveiligheidsgevoelens en minder sociale acceptatie ervaart dan cis-heteroseksuele personen. Wel is er een lichte, nationale trend te zien naar grotere acceptatie, al is deze sterk afhankelijk is van de specifieke subgroep binnen de lhbtiq+ gemeenschap en de lokale omgeving. Op gemeentelijk niveau ontbreken vergelijkbare monitoringsgegevens, waardoor we effecten niet kunnen toeschrijven aan het programma Regenboogsteden. Hierdoor blijft de impact van het programma op de veiligheid en sociale acceptatie lastig meetbaar.

Doeltreffendheid

Het programma Regenboogsteden is over het algemeen doeltreffend. Gemeenten vertalen de intentieverklaring naar lokaal beleid en voeren deze uit. Regenboogsteden maken bovendien vaker dan zelfbenoemde regenbooggemeenten en gemeenten zonder regenboogstatus eigen middelen vrij, verankeren het thema vaker structureel in hun beleid, betrekken vaker en een groter lokaal netwerk van partners en zetten vaker verschillende (effectieve) interventies in. Hoewel het lastig is om de directe bijdrage aan de programmadoelen kwantitatief vast te stellen, blijkt dat Regenboogsteden de randvoorwaarden voor resultaat wel realiseren. Er blijft aanzienlijke winst te behalen door nog sterker te sturen op succesvolle interventies (zie aanbeveling 2).

Doelmatigheid

Het programma Regenboogsteden is door de huidige opzet over het algemeen doelmatig: dankzij de centrale inhoudelijke ondersteuning en kennisdeling aan gemeente via Movisie, het gegeven dat gemeenten ook eigen middelen inzetten om het programma uit te voeren en dat er veel samenwerking is met lokale partners (bij het opstellen en uitvoeren van interventies), die een belangrijke toegevoegde waarde leveren tegen soms relatief lage kosten. De doelmatigheid kan nog verder worden versterkt door (1) een gerichtere (maar niet dwingende) stimulering op het door gemeenten inzetten van interventies die bewezen effectief zijn en interventies waarvan Movisie het voldoende aannemelijk acht dat ze effectief zijn en (2) meer gestructureerde samenwerking tussen gemeenten in dezelfde regio of vergelijkbare netwerken (bijvoorbeeld de G4), zodat schaalvoordelen worden gerealiseerd.

Aanbevelingen

We komen tot de volgende aanbevelingen:

1. **Bied duidelijkheid over de continuering en financiering van het programma.** In theorie bestaan er drie opties 1) verlaging of stopzetting van de financiering, 2) voortzetting van de financiering voortzetten (al dan niet met een inflatiecorrectie), 3) verhoging van de financiering. Op basis van deze evaluatie blijkt optie 1 niet logisch. Mocht het ministerie van OCW kiezen om meer te investeren in het programma, dan kan een keuze worden gemaakt uit drie alternatieven:
   - De financiële bijdrage voor reeds deelnemende gemeenten verhogen.
   - De financiële bijdrage uitbreiden naar meer (kleinere) gemeenten.
   - Investeren van budget in onderzoek naar de onderbouwing van interventies en het delen van kennis en uitrollen van deze onderbouwde interventies (zie ook aanbeveling 3).
- Het ministerie zou er ook voor kunnen kiezen om een transitiefase in te bouwen, waarbij een gemeente maximaal twee periodes mag deelnemen aan het programma. De middelen die hiermee vrijkomen, kunnen vervolgens worden herverdeeld naar nieuwe deelnemende gemeenten.

2. **Behoud de ondersteuning door Movisie en richt deze nog explicieter op de bevordering van bewezen effectieve interventies en nog niet bewezen interventies waarvan de expert opinion is dat deze aannemelijk effectief zijn.**
   - Denk na over een manier waarop succesvolle/effectieve interventies nog beter in beeld kunnen komen.
   - Overweeg meer te sturen op effectieve interventies, bijvoorbeeld door 1) opschaling te realiseren van reeds bewezen effectieve interventies, 2) meer inzetten op andere effectief gebleken interventies (die weliswaar momenteel nog niet het predicaat ‘bewezen/goed onderbouwd’ hebben maar waarvan we uit expert opinion weten dat ze effectief zijn) en 3) het kiezen van ‘interventiepakketten die daadwerkelijk bijdragen aan het vergroten van de veiligheid en sociale acceptatie van de lhbtiq+ gemeenschap (en niet alleen interventies die het veiligheidsgevoel terugdringen en/of een meer symbolisch karakter hebben).

3. **Stimuleer de samenwerking tussen deelnemende gemeenten en in de regio:**
   - Overweeg om regionale samenwerking onderdeel te maken van het programma. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de inrichting en uitvoering van een praktische samenwerking.
   - Overweeg om weer regionaal overleg tussen deelnemende gemeenten te laten faciliteren door Movisie.
   - Overweeg Regenboogprovincies te stimuleren een bijdrage te leveren aan het coördineren of faciliteren van samenwerking tussen gemeenten in de provincie.

4. **Stimuleer gemeenten nog meer om te monitoren op uitvoerings- en impactniveau en ondersteun ze daarbij.** Het ministerie van OCW kan de volgende aanbeveling overwegen:
   - Voorkom dat gemeenten zelf eigen monitoringsinstrumenten gaan ontwikkelen en sluit zo veel mogelijk aan bij bestaande monitoringsinstrumenten.

Inrichting van het programma

Doelen

De programmadoelen blijven actueel en zowel nationaal als lokaal toepasbaar. De doelen zijn breed geformuleerd zodat elke gemeente ze op eigen wijze kan invullen, en een groot deel van de gemeenten heeft de drie landelijke doelstellingen ook in hun eigen beleidskader opgenomen. Daarnaast hebben gemeenten ook vaak lokale doelen en/of speerpunten, bijvoorbeeld op het gebied van zichtbaarheid, bewustwording, veilige ontmoetingsplekken, specifieke subgroepen en meldingsbereidheid. Een aanzienlijk aantal gemeenten richt zich in hun beleid op alle inwoners zonder de lhbtiq+-groep eerst te benoemen. Dat hoeft geen knelpunt te zijn, mits de lhbtiq+-doelstelling expliciet in het meerjarenplan staat. Aandacht voor intersectionaliteit blijft beperkt.

Input

Financiële bijdrage door OCW

De financiële bijdrage van OCW fungeert als een duidelijke stimulans voor deelnemende gemeenten. Het creëert politieke legitimiteit, vergroot de aandacht voor veiligheid en acceptatie en leidt ertoe dat gemeenten extra eigen middelen en personeel inzetten en structurele samenwerking met lokale partners mogelijk maken. Het wegvallen van deze bijdrage zou vooral kleine gemeenten zwaar treffen.

Inhoudelijke ondersteuning door Movisie

Gemeenten zijn zeer tevreden over de inhoudelijke ondersteuning door Movisie, met name over de kennisdeling via handreikingen, goede voorbeelden en bijeenkomsten. Gemeenten hebben nog meer behoefte aan (individuele) ondersteuning en betere vindbaarheid van bestaande kennisproducten.

Uitvoering van het programma

Beleidskeuzes

Beleidsplannen

Gemeenten benutten de beleidsvrijheid van het Regenboogstedenprogramma, waardoor grote gemeenten met meer financiële en personele middelen en een uitgebreider netwerk vaker aanvullende interventies uitvoeren, terwijl kleinere gemeenten meer afhankelijk zijn van politieke urgentie en beschikbaar budget. De meeste deelnemende gemeenten beschikken over een lokaal meerjarenplan. Grotere gemeenten verankeren lhbtiq+ beleid vaker in structureler (inclusie)beleid, kleinere gemeenten beschikken vaker over losse regenboogagenda's of kortlopende actieplannen. Niet-deelnemende gemeenten hebben vaak geen specifiek beleidsplan.

Doelgroep(en)

De Regenboogsteden richten hun lhbtiq+ beleid zowel op de lhbtiq+ gemeenschap als op de omgeving van lhbtiq+ personen, waarbij de nadruk ligt op jongeren, ouderen en (sociaal) professionals. Kennispartijen wijzen erop dat subgroepen zoals non-binaire personen en de bi+ gemeenschap nog relatief weinig expliciete aandacht krijgen, onder andere door beperkte capaciteit en middelen.

Inzet van mensen en middelen

Deelnemende gemeenten zetten over het algemeen meer eigen financiële middelen en personele capaciteit (fte) aan hun lhbtiq+-beleid dan niet-deelnemende gemeenten. Deze extra middelen worden vooral bestemd voor het financieren van samenwerkingsorganisaties, het organiseren van activiteiten en (in een minderheid van gevallen) voor ambtelijke capaciteit.

Samenwerking

Gemeenten die deelnemen aan het Regenboogsteden-programma werken vaker en structureler samen met naburige gemeenten en lokale partners dan gemeenten zonder regenboogstatus. Het regionale samenwerkingspotentieel blijft nog onderbenut, waardoor middelen minder efficiënt kunnen worden ingezet.

Resultaten

Vrijwel alle Regenboogsteden zetten, ongeacht grootte, budget of beleidsstructuur, interventies in die gericht zijn op vijf speerpunten: educatie- en voorlichtingsactiviteiten, zichtbaarheids- en bewustwordingsacties, meld- en ondersteuningsstructuren, training voor professionals en community-/ontmoetingsinitiatieven (bijv. ontmoetingsplekken voor lhbtiq+ ouderen). Gemeenten die deelnemen aan het programma zetten dan ook vaker in op verschillende type interventies dan zelfbenoemde Regenboogsteden en gemeenten zonder regenboogstatus.

Het succes van een interventie hangt niet alleen van het type interventie af, maar ook van het gebruik van verschillende succesfactoren zoals een doelgroepgerichte aanpak, aansluiting op bestaande lokale structuren, gebruik van een open en luchtige dialoog met professionals en het gebruik van eigen ervaringen.

Effecten

Landelijke cijfers tonen aan dat lhbtiq+ personen, met name transgender, non-binaire, intersekse en biseksuele mensen, zowel fysiek als psychisch minder veilig en minder geaccepteerd zijn dan cis-heteroseksuele personen. Ze ervaren vaker (online) intimidatie, geweld en grensoverschrijdend gedrag, terwijl een lichte positieve trend in sociale acceptatie alleen geldt voor delen van de gemeenschap. De monitoring door gemeenten blijft beperkt en fragmentarisch, omdat structurele monitoring vaak wordt belemmerd door een gebrek aan capaciteit en middelen. Hierdoor is de daadwerkelijke impact van het programma Regenboogsteden op veiligheid, acceptatie en weerbaarheid moeilijk te kwantificeren. Veel gemeenten kunnen geen duidelijke positieve ontwikkeling aanwijzen. Dit betekent niet dat het programma ook daadwerkelijk niet effectief geweest is, alleen dat dit (nog) niet meetbaar is. Wel rapporteren deelnemende gemeenten vaker dan niet-deelnemende gemeenten een versteviging van het lhbtiq+-netwerk, een verbetering van regionale samenwerking en een toegenomen politieke aandacht voor het thema.

Vooruitblik

Gemeenten hebben verschillende beelden over de verwachting of de politieke prioriteit voor dit thema de komende jaren zal stijgen of afnemen; bijna een kwart verwacht een afname. Desondanks geven de meeste Regenboogsteden aan dat zij de ingezette koers willen voortzetten. Zij blijven zich inzetten voor veiligheid, diversiteit en inclusie. De uitvoering daarvan hangt vaak samen met de uitkomst van de komende gemeenteraadsverkiezingen. Voor gemeenten die niet deelnemen aan het programma geldt dat de mate waarin hun gemeente de komende jaren aandacht aan lhbtiq+ beleid zal besteden, afhankelijk is van middelen, capaciteit en politieke prioriteit.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en doel van de evaluatie

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) werkt samen met gemeenten in het programma Regenboogsteden. Het doel van dit programma is het bevorderen van de sociale veiligheid, zichtbaarheid en acceptatie van de lhbtiq+ gemeenschap[1]. Gemeenten die deelnemen aan het programma ontvangen jaarlijks een financiële bijdrage om lokaal lhbtiq+ beleid te ontwikkelen en uit te voeren. Movisie heeft in het programma een centrale rol in het begeleiden en ondersteunen van de deelnemende gemeenten.

Het programma is in 2008 gestart met een beperkt aantal steden en is sindsdien meerdere malen verlengd en uitgebreid. Het programma loopt tot eind 2026 en het ministerie van OCW heeft behoefte om meer inzicht te krijgen in de bereikte resultaten, de doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma en de ambities bij gemeenten voor de periode na 2026.

Deze evaluatie heeft de volgende doelen:

1. In kaart brengen welke beleidskeuzes zijn gemaakt en welke interventies zijn ingezet in de deelnemende gemeenten aan het programma en de bijdrage van het programma hieraan in de periode 2023–2026.
2. In kaart brengen van de impact van het programma op de veiligheid en sociale acceptatie van lhbtiq+ personen in gemeenten.
3. In kaart brengen welke ambities en plannen gemeenten hebben voor de periode na 2026, gebaseerd op de ervaringen binnen het programma.

1.2 Onderzoeksmodel

We evalueren het programma aan de hand van een beleidstheorie (zie figuur 1). Een beleidstheorie toont hoe met bepaalde inspanningen via een aantal tussenstappen de beoogde impact wordt bereikt. We benutten de beleidstheorie om plausibel te maken of het beleid doeltreffend en doelmatig is.

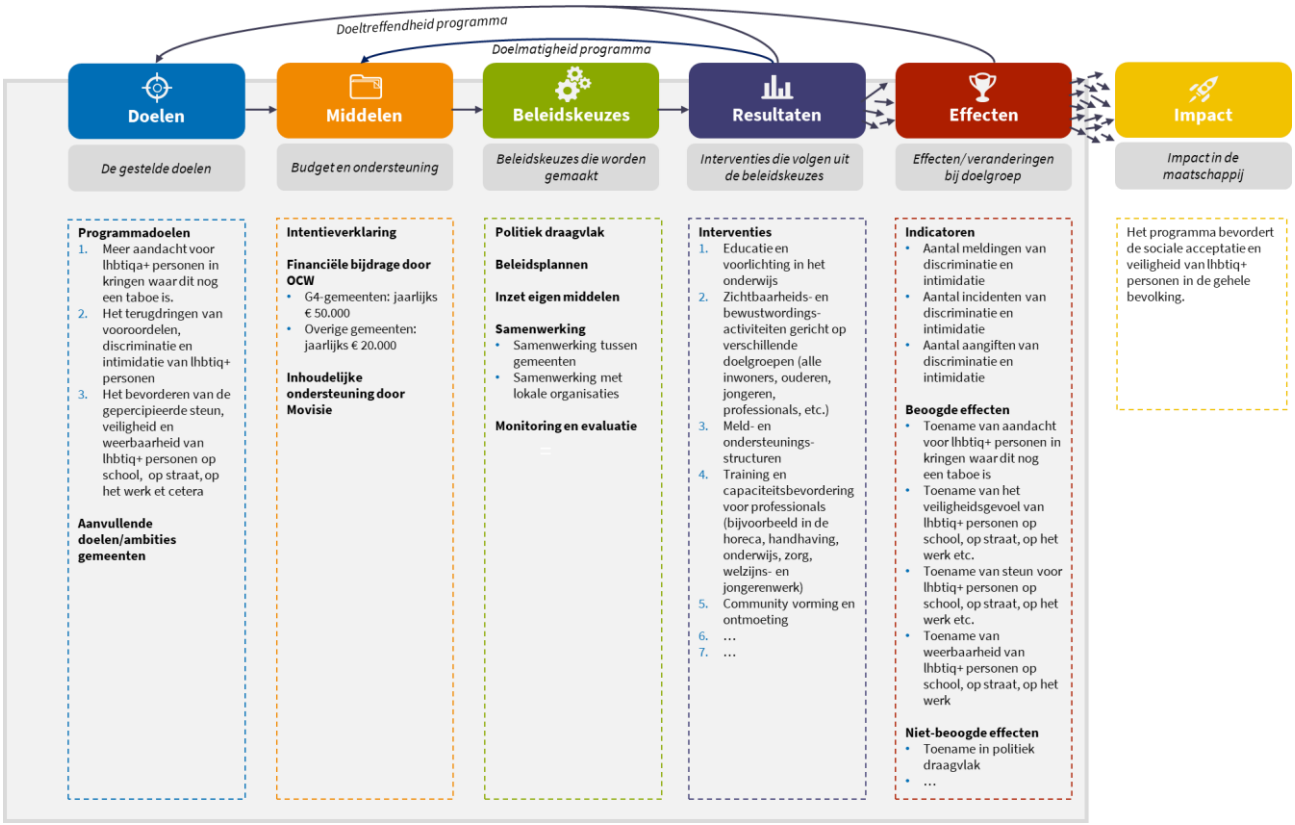
De beleidstheorie bestaat uit de volgende elementen:

- **Doelen:** De doelen die op papier zijn gesteld voor het programma en eventuele aanvullende doelen/ambities van individuele gemeenten.
- **Middelen:** De inzet van mensen en middelen. In dit geval gaat het om een financiële bijdrage van het ministerie van OCW en inhoudelijke ondersteuning door Movisie.
- **Beleidskeuzes:** De beleidskeuzes die worden gemaakt in de Regenboogsteden als gevolg van het programma.
- **Resultaten:** Dit zijn de concrete, meetbare resultaten van het programma in de deelnemende gemeenten, ofwel de interventies die volgen uit de beleidskeuzes.
- **Effecten:** De (on)bedoelde ontwikkelingen bij de doelgroep die het gevolg zijn van de interventies.

[1] In dit rapport gebruiken we de afkorting lhbtiq+. Deze terminologie hebben we ook gebruikt in de enquête onder gemeenten. Hiermee sluiten we aan op de terminologie van het ministerie van OCW. Waar verwezen wordt naar ander onderzoek, gebruiken we de terminologie van de betreffende bron.

- **Impact:** De uiteindelijk bereikte veranderingen in de maatschappij, ofwel de mate waarin het programma de sociale acceptatie en veiligheid van lhbtiq+ personen in de gehele bevolking laat toenemen is de impact van het programma. De impact valt buiten de scope van deze evaluatie.

De beleidstheorie is aangescherpt aan de hand van bestudeerde documenten (waaronder lokale meerjarenplannen) en verkennende gesprekken met het ministerie van OCW, Movisie en het COC.

Figuur 1. Aangescherpte beleidstheorie van het programma Regenboogsteden.

1.3 Onderzoeksmethoden

Voor dit onderzoek hebben we verschillende methoden toegepast:

- **Documentanalyse**. We hebben relevante documenten geanalyseerd, waaronder de intentieverklaring en de website van Movisie over het programma Regenboogsteden. Daarnaast hebben we de relevante meerjarenplannen (beleidsplannen en actieprogramma's) van deelnemende gemeenten opgevraagd. Vrijwel alle Regenboogsteden hebben hun lokale meerjarenplannen met ons gedeeld. Voor de steden die niet hebben gereageerd, is gezocht naar openbaar beschikbare beleidsdocumenten.
- **Verkennende gesprekken**. We hebben drie verkennende (groeps)gesprekken gevoerd over het programma, met het ministerie van OCW, Movisie, en het COC.
- **Gesprekken met lhbtiq+ organisaties**. Aan de start van het onderzoek hebben we gesproken met vier lokale lhbtiq+ organisaties om een beter beeld te krijgen van de belevingswereld van de doelgroep. In deze gesprekken hebben we hun gevraagd wat veiligheid, (sociale) acceptatie en weerbaarheid voor hen betekent.
- **Kwantitatieve analyse**. We hebben een analyse uitgevoerd van openbaar beschikbare monitoringsinformatie over de sociale acceptatie en veiligheid van lhbtiq+ personen. Daarbij

hebben we onder andere gebruikgemaakt van de Veiligheidsmonitor 2023[2] en de lhbtiq+-monitor 2024.[3]

- **Enquête**. We hebben een enquête uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten. In de enquête zijn verschillende routes opgenomen voor deelnemende en niet-deelnemende gemeenten. Alle gemeenten zijn daarnaast gevraagd de enquête door te sturen naar hun lokale samenwerkingspartners. De enquête is ingevuld door 46 Regenboogsteden, 59 niet-deelnemende gemeenten (waarvan 26 zelfbenoemde Regenboogsteden) en 19 samenwerkingspartners.
- **Casusonderzoek**. We hebben een casusselectie gemaakt van typen interventies om nader te onderzoeken om inzicht te krijgen in de opzet van effectieve interventies en mogelijke succesfactoren. Deze selectie hebben we besproken met Movisie. In het kader van dit casusonderzoek hebben we gesprekken gevoerd met vier (lokale) samenwerkingspartners en hebben we één gastles fysiek bijgewoond.
- **Duidingssessie**. Tot slot hebben we een duidingssessie georganiseerd met Movisie, waarin de voorlopige bevindingen van het onderzoek zijn besproken.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport volgt de stappen uit de gehanteerde beleidstheorie. We beschrijven achtereenvolgens de doelen van het programma, de middelen die daarvoor beschikbaar zijn, de beleidskeuzes die gemeenten maken bij de uitvoering, de resultaten van het programma en, voor zover mogelijk, de effecten die daarmee worden bereikt. Per onderdeel beschrijven we hoe dit in de praktijk is vormgegeven en sluiten we af met een deelconclusie. In de deelconclusies zijn, waar relevant aanbevelingen, beschreven. In het laatste hoofdstuk van het rapport (conclusies en aanbevelingen), staan de belangrijkste aanbevelingen beschreven. Dit komt neer op de volgende hoofdstukindeling:

- Hoofdstuk 2 gaat over de inrichting van het programma. In dit hoofdstuk gaan we in op de doelen van het programma en de middelen die in kader van het programma door het ministerie worden ingezet.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de uitvoering van het programma. Dit hoofdstuk gaat in op de beleidskeuzes die gemeenten maken bij de uitvoering, zoals de inzet van gemeentelijke middelen en capaciteit, de aanwezigheid van lokale meerjarenplannen en de beleidsterreinen waarop het thema wordt gepositioneerd. Daarnaast beschrijven we de samenwerking van gemeenten met elkaar en met lokale partners. Vervolgens worden de resultaten van het programma besproken, waaronder de uitgevoerde interventies en de bereikte doelgroepen. Tot slot beschrijven we de beoogde en niet-beoogde effecten van het programma en de manier waarop dit gemonitord wordt.
- In hoofdstuk 4 kijken we vooruit naar de ambities van gemeenten na 2026 en beschrijven we mogelijke aandachtspunten voor de toekomst van het programma.
- Hoofdstuk 5 bevat de overkoepelende conclusies van de evaluatie. Hierin gaan we in op de doeltreffendheid, brede doeltreffendheid en doelmatigheid van het programma. Op basis van deze bevindingen formuleren we aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling en voortzetting van het programma.

Tot slot bevat het rapport de volgende bijlagen:

- Bijlage I – Uitwerking casusonderzoek

[2] CBS (2024). Veiligheidsmonitor 2023.
[3] Panteia et al. (2024). Lhbtiqa+-monitor 2024.

- Bijlage II – Overzicht Regenboogsteden
- Bijlage III – Inhoud intentieverklaring
- Bijlage III – Onderzoeksverantwoording

2 Inrichting van het programma

2.1 Doelen

2.1.1 Programmadoelen

Het programma Regenboogsteden heeft als centrale doel het versterken van de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van lhbtiq+ personen. Deze doelstelling is vastgelegd in de intentieverklaring tussen de Regenboogsteden en de minister van OCW, waarin gemeenten en het Rijk zich committeren aan het bevorderen van de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van lhbtiq+ inwoners. In deze intentieverklaring benoemen de volgende gezamenlijke ambities:

- Dat de sociale acceptatie in de hele samenleving toeneemt, en in het bijzonder onder jongeren, ouderen en binnen groepen waar dit nog niet vanzelfsprekend is.
- Dat de vooroordelen, discriminatie, intimidatie en geweld tegen lhbtiq+ personen merkbaar afnemen.
- Dat de lhbtiq+ inwoners moeten zich in alle leefdomeinen gesteund, veilig en weerbaar kunnen voelen: op school, op straat, op het werk, in de zorg en thuis, in de sport en binnen hun eigen sociale kring.

Wat betekent veiligheid en sociale acceptatie voor de lhbtiq+ gemeenschap?

In het kader van deze evaluatie zijn de onderzoekers in gesprek gegaan met verschillende netwerkorganisaties die verschillende doelgroepen binnen de gemeenschap vertegenwoordigen (zie ook bijlage III onderzoeksverantwoording). We vroegen hun wat veiligheid, sociale acceptatie en weerbaarheid voor hen betekent en wat hier wel/niet aan bijdraagt.

- **Veiligheid:** veiligheid wordt door de gemeenschap op verschillende manieren ervaren:
  - Fysiek: iedereen wil zonder angst hand-in-hand kunnen lopen in de openbare ruimte. Incidenten zoals alt-right demonstraties, aanvallen op straat en de noodzaak om bepaalde wijken te vermijden onderstrepen dat de doelgroep nog steeds een gevoel van onveiligheid ervaart in de openbare ruimte.
  - Emotioneel/psychologisch: een veilige (werk)omgeving en het ontbreken van micro-agressies dragen bij aan emotionele veiligheid.

  Gesproken partijen geven aan dat sociale acceptatie direct bijdraagt aan fysieke en emotionele veiligheid. Waar er acceptatie is, voelen mensen zich veiliger.

- **(Sociale) acceptatie:** partijen geven aan dat acceptatie betekent dat mensen zichzelf kunnen zijn, zonder dat hun gender, seksualiteit of culturele achtergrond een belemmering is. Zichtbaarheid (via regenboogsymbolen, mediarepresentatie, ‘rolmodellen’ en publieke campagnes zoals de coming-out-week) wordt genoemd als een belangrijke aanjager voor meer acceptatie. Betrokkenheid van familie, scholen en werkgevers worden ook benoemd als cruciaal: wanneer personen in hun eigen kring en op de werkvloer worden geaccepteerd, vergroot dat het zelfvertrouwen van de gemeenschap en de tolerantie in de maatschappij. Tegelijkertijd wordt benadrukt dat er nog steeds sprake is van discriminatie, een gebrek aan zichtbaarheid voor subgroepen (bijvoorbeeld biseksuelen, aseksuele en transpersonen) en een ideologische ‘woke-framing’ die queer-identiteiten buiten de norm plaatsen.

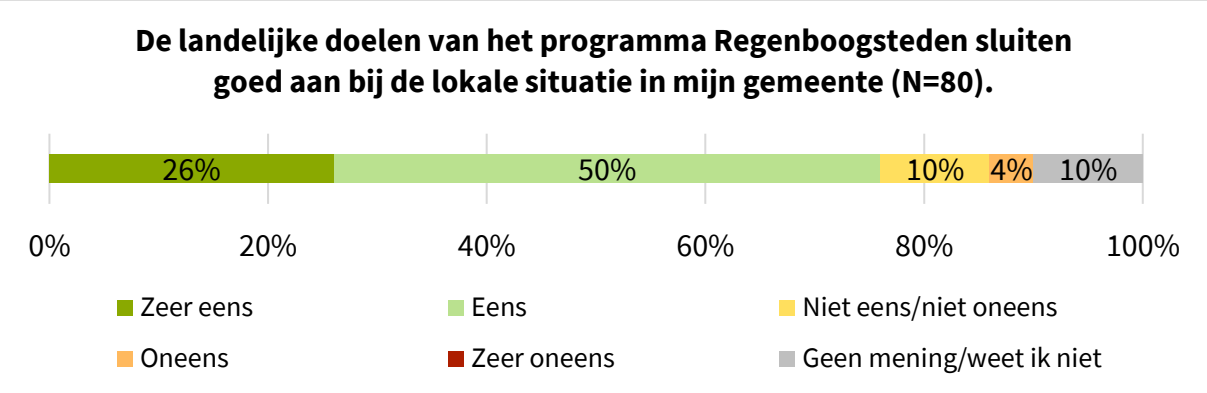
- **Weerbaarheid:** op individueel niveau draait weerbaarheid om zelfacceptatie, vertrouwen en de mogelijkheid om zich te beschermen tegen (fysieke) bedreigingen. Op collectief niveau wordt

benadrukt dat het delen van ervaringen, educatie op scholen en het faciliteren van ontmoetingen de weerbaarheid van de hele gemeenschap versterken. Omstanderinterventie en steun vanuit de niet-lhbtiq+ gemeenschap worden gezien als belangrijke factoren om weerbaarheid te stimuleren. Daarnaast benoemen partijen dat onderwijs en preventieve voorlichting de behoefte aan individuele 'weerbaarheidsmechanismen' kan verminderen door discriminatie en onwetendheid bij 'de bron' aan te pakken.

De netwerkorganisaties geven aan dat (sociale) acceptatie, veiligheid en weerbaarheid niet los van elkaar kunnen worden gezien. Sociale acceptatie, zichtbaarheid en focus op preventie vormen de basis voor zowel veiligheid als weerbaarheid. Waar (sociale) acceptatie ontbreekt, ervaren lhbtiq+ personen meer onveiligheid en ligt de focus meer aan het opbouwen van de eigen weerbaarheid.

Als we de doelstelling van het programma vergelijken met de doelstellingen van de gemeenten die deelnemen aan het programma constateren we dat deze in grote mate overeenkomen. We zien in lokale lhbtiq+ beleidsstukken van gemeenten die deelnemen aan het programma dat de door gemeenten genoemde doelen grotendeels overeenkomen met de door OCW geformuleerde ambities uit de intentieverklaring. Vrijwel alle gemeenten richten zich op het vergroten van sociale acceptatie, veiligheid, en weerbaarheid van lhbtiq+ personen, en sluiten daarmee nauw aan bij de landelijke koers.

Dit zien we ook terug in de enquêteresultaten van gemeenten. Het merendeel van de gemeenten geeft aan dat de doelen van het programma Regenboogsteden goed aansluit bij de lokale context van gemeenten (zie figuur 2, 76% eens of zeer eens). Verschillende gemeenten lichten daarbij toe dat het beleid zich richt op alle inwoners en niet alleen op een lhbtiq+ doelgroep.

Figuur 2. Resultaten van stelling over de doelen van het programma.

Als gemeenten gevraagd wordt of de nadruk van het lhbtiq+ beleid ligt op veiligheid, weerbaarheid of sociale acceptatie van lhbtiq+ inwoners geeft meer dan de helft (54%) van de gemeenten aan dat de nadruk in het lhbtiq+ beleid ligt op het verbeteren van de sociale acceptatie. 37% van de gemeenten geeft aan dat er evenveel nadruk ligt op de drie opties. Slechts 5% en 1% van de gemeenten geeft aan dat de nadruk van het lhbtiq+ beleid ligt op respectievelijk veiligheid en weerbaarheid.

In gesprekken geven het ministerie van OCW en Movisie aan dat de doelen van het programma nog steeds actueel zijn. De doelen zijn breed geformuleerd en bieden gemeenten ruimte om eigen (lokale) focus aan te brengen.

2.1.2 Lokale doelen, speerpunten en ambities deelnemende gemeenten

Binnen dit landelijke kader hebben gemeenten ruimte om eigen doelen, speerpunten en ambities te formuleren en invulling te geven aan de gezamenlijke ambitie. We zien in de meerjarenplannen van gemeenten en de enquêteresultaten dat deze lokale doelen, speerpunten en ambities van gemeenten zich clusteren rond de volgende terugkerende thema's:

- **Zichtbaarheid**. Verschillende gemeenten noemen expliciet de "inzet op zichtbaarheid van de regenbooggemeenschap", "zichtbaarheid van het beleid" en het organiseren van publieke activiteiten en evenementen.
- **Bewustwording**. Verschillende gemeenten noemen specifiek voorlichting, educatie en informatievoorziening over seksuele- en genderdiversiteit, evenals het vergroten van gender-, sekse- en cultuursensitiviteit bij uitvoerende partners en professionals in onderwijs, zorg en het sociaal domein.
- **Ontmoeting**. Verschillende gemeenten benoemen het stimuleren van ontmoetingsactiviteiten binnen de lhbtiq+ gemeenschap, het faciliteren van *safe spaces* en het realiseren of verkennen van fysieke ontmoetingsplekken
- **Aandacht voor specifieke doelgroepen**. Verschillende gemeenten besteden expliciet aandacht aan specifieke kwetsbare subgroepen, zoals transgender personen, bi-culturele lhbtiq+ personen, lhbtiq+ personen van kleur, religieuze gemeenschappen en lhbtiq+ vluchtelingen. Enkele gemeenten geven aan jaarlijks één doelgroep of thema centraal te stellen binnen de uitvoering.
- **De voorbeeldrol van de gemeentelijke organisatie.** Een deel van de gemeenten geeft aan als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te willen geven op het gebied van inclusie en diversiteit.
- **Meldingsbereidheid.** Verschillende gemeenten noemen expliciet het verhogen van de meldingsbereidheid over discriminatie als lokale ambitie.

2.1.3 Deelconclusie

De doelen van het programma zijn nog steeds actueel en zowel op nationaal als lokaal niveau en toepasbaar.

De doelen van het programma zijn breed geformuleerd, zodat iedere gemeente er op haar eigen manier invulling aan kan geven. In de praktijk legt de meerderheid van de gemeenten binnen hun lhbtiq+ beleid de nadruk op sociale acceptatie. Iets meer dan een derde heeft alle drie de landelijke doelstellingen ook zelf neergezet als de eigen gemeentelijke doelen.

Gemeenten hebben ook vaak aanvullende lokale ambities geformuleerd, die aansluiten op de landelijke doelen.

Type	Ambities/doelen en bijbehorende interventies
Zichtbaarheid	Publieke evenementen, campagne-/ beleid-communicatie en fysieke "regenboog-symbolen".
Bewustwording	Voorlichting, educatie-programma's, trainingen voor professionals in onderwijs, zorg en het sociaal domein.
Ontmoeting	Safe-spaces, ontmoetings- & netwerkevenementen, fysieke ontmoetingsplekken voor de lhbtiq+ gemeenschap.
Aandacht voor specifieke subgroepen	Doelgericht beleid voor trans-personen, bi-culturele lhbtiq+ personen, personen van kleur, religieuze gemeenschappen en vluchtelingen.
Meldingsbereidheid	Campagnes en laagdrempelige meldpunten om intimidatie/ geweld te rapporteren.

Tabel 1. Aanvullende ambities, uitgangspunten en ambities van gemeenten.

Een groot deel van de gemeenten richt zich in haar beleid op alle inwoners zonder expliciet de lhbtiq+ doelgroep eerst te benoemen.
Dit hoeft geen knelpunt te zijn, als er in het lokale meerjarenplan wel expliciet aandacht is voor de lhbtiq+ doelroep. Ook is er in de doelen van gemeenten nog weinig aandacht voor intersectionaliteit. Dit was ook een aandachtspunt in de vorige evaluatie.

2.2 Input

2.2.1 Intentieverklaring

Op 29 september 2023 ondertekenden 56 gemeenten samen met OCW de intentieverklaring, waarmee zij aangeven zich actief in te zetten voor lhbtiq+ personen.[4] In de intentieverklaring zijn afspraken vastgelegd over de bijdrage van zowel de Regenboogsteden als het ministerie van OCW.

Regenboogsteden spreken af om:

- hun ambities te vertalen naar een lokaal meerjarenplan voor de periode 2023–2026, in samenspraak met betrokken lokale partijen;
- regenboogbeleid effectiever te maken door samenwerking tussen betrokken organisaties te versterken en intersectionaliteit in beleid toe te passen;
- beleid te richten op zowel preventie als bestrijding van discriminatie van lhbtiq+ personen;
- het thema structureel te verankeren in gemeentelijk beleid en te verbinden met andere beleidsterreinen, zoals onderwijs, sport, veiligheid, zorg en arbeidsmarkt;
- resultaten en effecten van beleid te monitoren en te evalueren;
- het thema een vaste plaats te geven binnen de gemeentelijke organisatie, inclusief inzet van budget en personele capaciteit;
- kleinere gemeenten in de regio te informeren en zo nodig te adviseren over lhbtiq+ emancipatiebeleid;
- goede praktijkvoorbeelden te delen met het ministerie van OCW en kennisinstituut Movisie.

Het ministerie van OCW committeert zich om:

[4] Movisie (2023). Regenboogsteden: een overzicht. Te raadplegen via: Regenboogsteden: een overzicht | Movisie.

- jaarlijks financiële middelen beschikbaar te stellen voor de deelnemende gemeenten;
- inhoudelijke ondersteuning en advies te faciliteren via Movisie en landelijke bijeenkomsten voor kennisuitwisseling;
- de landelijke acceptatie van lhbtiq+ personen te monitoren.

De volledige tekst van de intentieverklaring is opgenomen in bijlage III.

De steden met een ondertekende intentieverklaring noemen wij in dit rapport 'de Regenboogsteden'. Deze Regenboogsteden zijn voornamelijk grotere gemeenten. In de bijlage IV vindt u een overzicht van alle gemeenten die deelnemen aan het programma Regenboogsteden.

Hiernaast zijn er nog veel andere gemeenten die zich zelfstandig hebben uitgeroepen tot regenbooggemeente, maar geen onderdeel zijn van het programma. Zij hebben de intentieverklaring van OCW niet ondertekend en ontvangen geen bijdrage van OCW. Deze gemeenten noemen we in dit rapport 'zelfbenoemde Regenboogsteden'. Op basis van het meest recente overzicht zijn er 64 zelfbenoemde Regenboogsteden.[5] De gemeenten die niet deelnemen aan het programma, en niet zelfbenoemde regenboogstad zijn, noemen we in dit rapport 'gemeenten zonder regenboogstatus'.

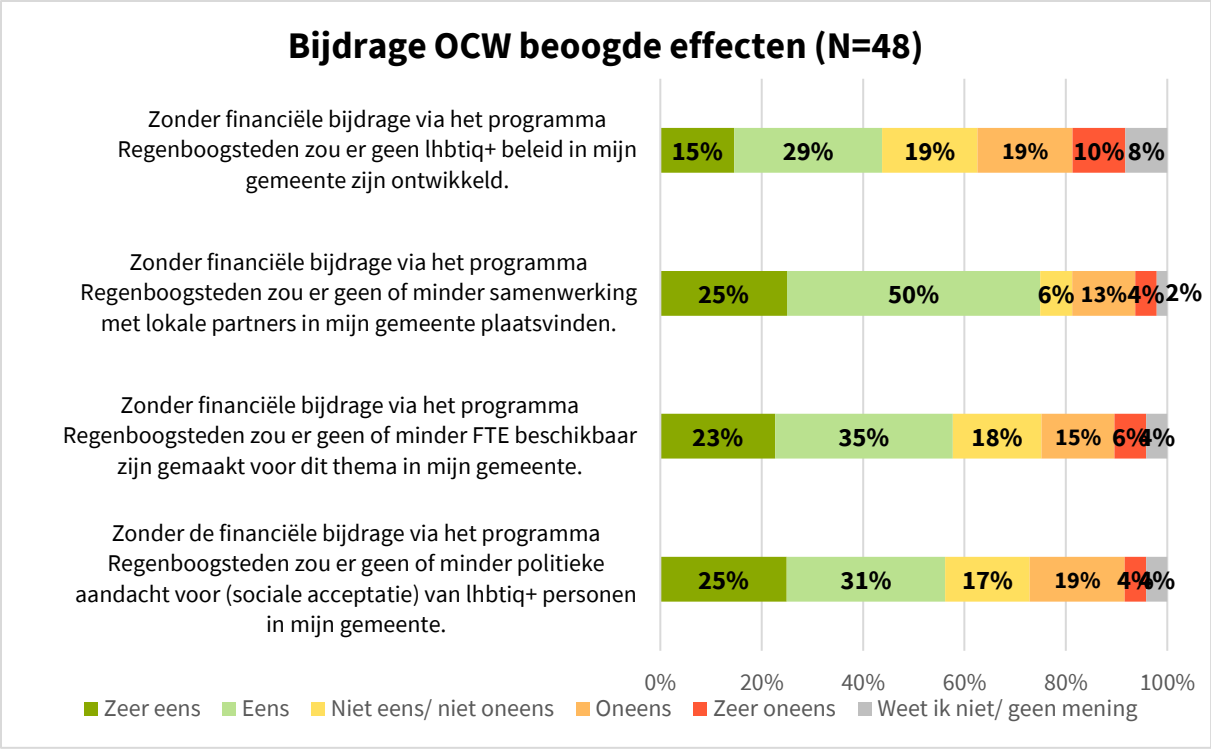
2.2.2 Financiële bijdrage van OCW

De Regenboogsteden ontvangen via OCW een jaarlijkse bijdrage voor de uitvoering van regenboogbeleid. Dit is €20.000 per jaar per gemeente en €50.000 per jaar voor de G4-gemeenten. In totaal komt dit dus neer op een jaarlijkse bijdrage van €1.240.000. Deze bijdrage doet OCW onder de voorwaarde van gemeentelijke cofinanciering: de gemeente moet zelf ook middelen en/of ambtelijke capaciteit bijleggen. In de praktijk is de OCW-bijdrage daarmee vaak vooral een startbedrag, terwijl de uitvoeringskracht vooral wordt bepaald door de aanvullende gemeentelijke inzet.

We constateren dat de OCW-bijdrage relatief klein is ten opzichte van de middelen die veel gemeenten zelf inzetten, met name in grotere gemeenten. De inzet van middelen door gemeenten beschrijven we in 3.1.1.

Ondanks dat de OCW-bijdrage relatief klein is, geven de deelnemende gemeenten aan dat financiële bijdrage vanuit OCW bijdraagt aan het ontwikkelen van lhbtiq+ beleid, samenwerking met lokale partners, vrijmaken van fte, en creëren van politieke aandacht voor sociale acceptatie van lhbtiq+ personen (zie figuur 3).

[5] Movisie (2023). Regenboogsteden: een overzicht. Te raadplegen via: Regenboogsteden: een overzicht | Movisie.

Figuur 3. Percepties van deelnemende gemeenten over de financiële bijdrage van OCW.

75% van de Regenboogsteden geeft in de enquête aan dat zij zonder de financiële bijdrage minder of niet zouden samenwerken met lokale partners. Dit aandeel is toegenomen ten opzichte van de vorige evaluatie uit 2022 (van 69% in 2022 naar 75% in 2026). Op de overige drie bovenstaande stellingen geven Regenboogsteden in vergelijking met de vorige evaluatie minder vaak aan dat de financiële bijdrage vanuit het programma heeft bijgedragen aan de beoogde effecten.

Ook uit de gesprekken komt naar voren dat de financiële bijdrage - ondanks de beperkte omvang - een belangrijke aanjager van lokaal beleid en activiteiten is. Met een relatief klein bedrag kunnen gemeenten, mede door de inzet van vrijwilligers en samenwerking met lokale organisaties, toch een breed scala aan activiteiten organiseren. In de praktijk ontstaat daardoor vaak een zogenoemd *multiplier*effect: de rijksbijdrage maakt het mogelijk om aanvullende inzet van gemeenten en lokale partners te mobiliseren, waardoor met beperkte middelen relatief veel bereikt kan worden.

Daarnaast komt uit de gesprekken naar voren dat de waarde van de OCW-bijdrage niet alleen financieel is, maar ook politiek-bestuurlijk. Kennispartijen geven aan dat de betrokkenheid van het Rijk en de bijbehorende financiële bijdrage bijdragen aan de legitimiteit van het onderwerp binnen gemeenten. Het ontvangen van een rijksbijdrage helpt om het thema op de lokale agenda te houden en draagt bij aan de politieke legitimiteit voor lhbtiq+ beleid.

In de enquête hebben we deelnemers van het programma gevraagd wat een (theoretische) verdubbeling én afschaffing van de OCW-bijdrage zou betekenen voor de inzet van lhbtiq+ beleid in hun gemeenten. De deelnemende gemeenten geven aan dat zij bij een (theoretische) verdubbeling van de bijdrage van OCW de middelen zouden gebruiken voor:

- Samenwerking met lokale partners verstevigen (meer coördinatie vanuit gemeente of meer structurele subsidie i.p.v. projectsubsidie) of nieuwe samenwerking met andere partners aangaan.
- Organiseren van meer activiteiten (t.a.v. zichtbaarheid, ontmoeting, educatie van professionals) of het structureler organiseren van bestaande activiteiten (zoals een pride).
- Participatie van lhbtiq+ community vergroten (beter begrip opdoen van behoeften).

- Aanvullende inzet voor specifieke doelgroepen (zoals genderdiverse zorg, queer personen van kleur, jongeren, eenzame ouderen).

Bij een (theoretische) afschaffing van de OCW-bijdrage geven gemeenten aan dat:

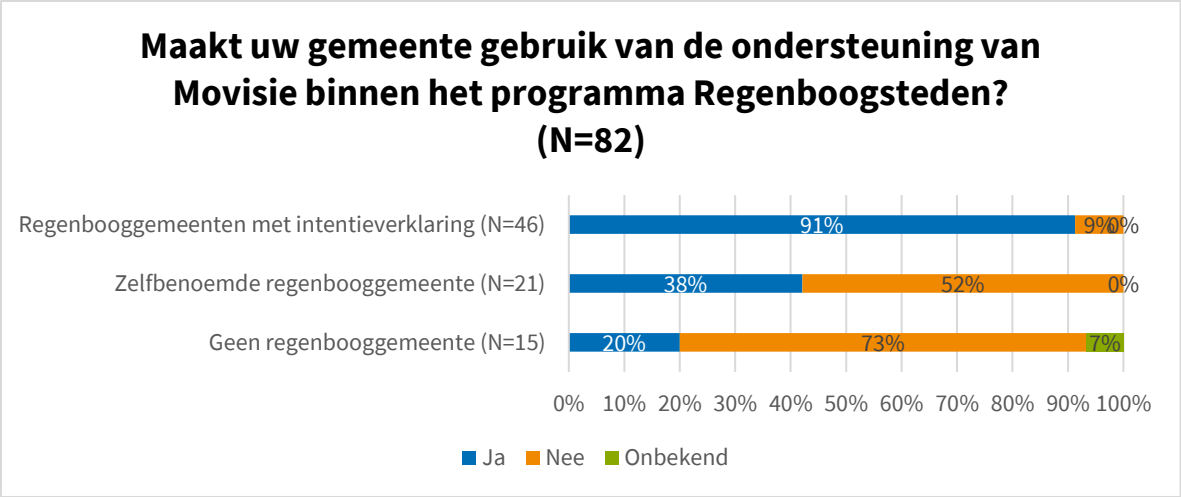
- Er minder ruimte zou zijn voor het organiseren activiteiten en de inzet van interventies.
- De continuïteit van gemeentelijke aanpak komt zeer onder druk komt te staan. De inzet zou meer afhankelijk zijn van de politieke wind van gemeenteraad en intrinsieke motivatie van gemeenteambtenaren.
- Er minder aandacht en politieke legitimiteit zou zijn voor het onderwerp. Gemeenten geven aan dat een afschaffing een duidelijk signaal zou zijn van het ministerie.
- Een aantal grote gemeenten geeft aan dat de eigen aanpak niet of nauwelijks zal veranderen als de OCW-bijdrage zou worden afgeschaft. Wel geven zij aan dat hierdoor mogelijk minder afstemming tussen gemeenten zou plaatsvinden.

2.2.3 Inhoudelijke ondersteuning Movisie

Naast de financiële bijdrage biedt het programma ook inhoudelijke ondersteuning aan gemeenten via Movisie. Movisie vervult binnen het programma een kennis- en ondersteuningsfunctie. Movisie deelt verschillende kennisproducten via haar website, zoals handreikingen, bewezen effectieve interventies en goede voorbeelden van gemeenten. Daarnaast organiseert Movisie ook themabijeenkomsten en Webinars. Deze kennisproducten en bijeenkomsten zijn toegankelijk voor alle gemeenten die zich hiervoor aanmelden, ongeacht of zij deelnemen aan het programma Regenboogsteden.

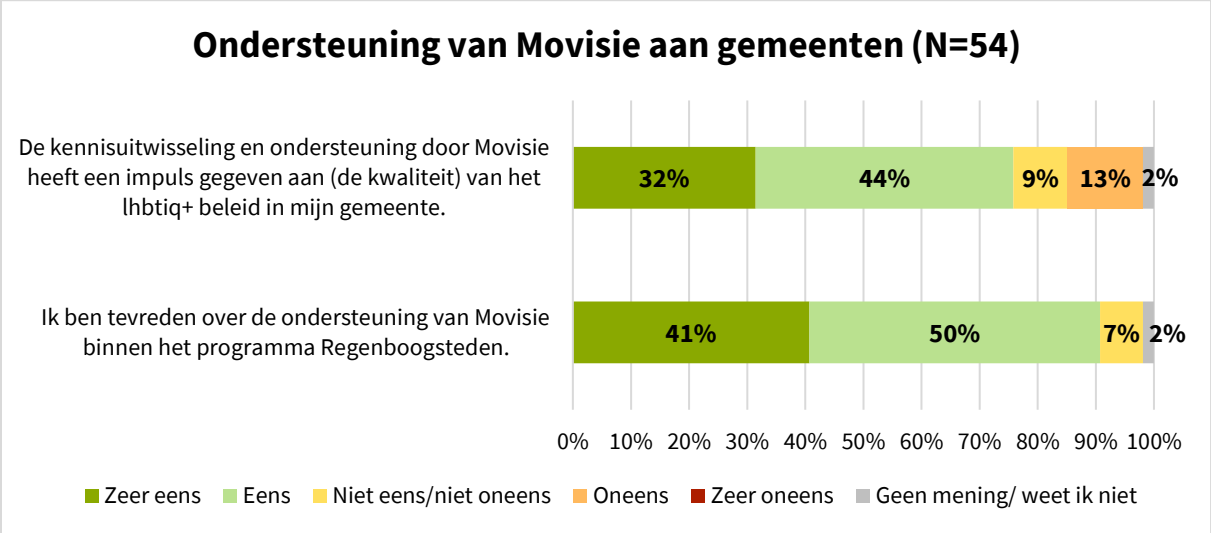
Voor gemeenten die deelnemen aan het programma biedt Movisie daarnaast meer gerichte ondersteuning. Deze gemeenten hebben een vaste adviseur vanuit Movisie die contact onderhoudt met de betrokken beleidsmedewerker van de gemeente. De adviseur ondersteunt gemeenten onder andere bij vragen over de ontwikkeling en uitvoering van lokaal lhbtiq+ beleid en denkt mee over de inzet van activiteiten en beleidsinstrumenten. Movisie geeft aan te proberen om minstens elke 2 tot 4 maanden contact te hebben met de beleidsmedewerkers van deelnemende gemeenten.

Movisie geeft aan dat het contact met gemeenten die geen onderdeel zijn van het programma beperkter is. Deze gemeenten hebben geen vaste adviseur en nemen daardoor minder vaak deel aan de meer intensieve vormen van ondersteuning. Dit zien we ook terug in de enquête (zie figuur 4). Voor gemeenten die geen onderdeel van het programma zijn geldt dat ze aangeven dat ondersteuning hen zou kunnen helpen. Hierin noemen zij: het krijgen van inspiratie van andere gemeenten, praktische handreiking of voorbeelden, scholing/bewustwording binnen de gemeente, en financiële ondersteuning.

Figuur 4. Gebruik ondersteuning van Movisie door gemeenten.

We zien dat gemeenten erg positief zijn over de dienstverlening van Movisie (zie figuur 5). 91% van de gemeenten die gebruikt maakt van de ondersteuning van Movisie geeft aan tevreden te zijn over de ondersteuning binnen het programma Regenboogsteden. Daarnaast geeft 76% aan dat deze ondersteuning een impuls heeft gegeven aan de kwaliteit van het lhbtiq+ beleid in hun gemeente.

Figuur 5. Percepties van deelnemende gemeenten over de ondersteuning van Movisie.

Ook lokale samenwerkingspartners waarderen de rol van Movisie. In gesprekken en de enquête geven samenwerkingspartners aan dat het helpt dat er een centrale kennisorganisatie is met gezag op dit thema. Movisie kan een duidelijke (landelijke) lijn uitzetten over inhoudelijke vragen die lokaal kunnen spelen, zoals het gebruik van definities en begrippen rondom seksuele en genderdiversiteit. Hiermee voorkom je dat gemeenten en lokale samenwerkingspartners veel tijd en energie kwijt zijn aan lokale discussies over begrippen of uitgangspunten.

2.2.4 Deelconclusie

De financiële bijdrage van OCW heeft nadrukkelijk een stimulerende werking en zorgt voor een 'multiplierеffect'. Het zorgt voor politieke legitimiteit, (meer) capaciteit en meer en structurele samenwerking met (lokale) samenwerkingspartners.

De financiële bijdrage werkt zoals bedoeld volgens de beleidstheorie: het zorgt niet alleen voor bestedingsruimte bij gemeenten, maar heeft diverse verdergaande effecten op de lokale inzet (politiek, financieel). Met relatief weinig geld vanuit het Rijk kan zo op lokaal niveau een beweging gecreëerd worden:

- het creëert politieke legitimiteit en vergroot de aandacht voor het thema
- gemeenten zetten in aanvulling op het bedrag vaak ook eigen middelen in en/of zetten aanvullende fte's in op het thema.
- het maakt vaak samenwerking met lokale partners mogelijk en stimuleert een structurele samenwerking. Voor sommige samenwerkingspartners betekent dit dat ze met een beperkte financiële bijdrage relatief veel inzet plegen (ook omdat vrijwilligers worden ingezet).

Als zou worden besloten tot het afschaffen of verlagen van de bijdrage, dan zou dat als een duidelijk signaal worden gezien en de verwachting is dat met name de aanpak in kleinere gemeenten onder druk komt te staan.

Gemeenten zijn (zeer) tevreden over de inhoudelijke ondersteuning door Movisie. De kennisproducten hebben invloed op de beleidskeuzes van gemeenten. Deelnemende en niet-deelnemende gemeenten hebben behoefte aan nog meer ondersteuning.

Movisie vervult in de praktijk een aantal functies:

- Ontwikkeling van nieuwe kennis en kennisproducten
- Individuele begeleiding en advies voor gemeenten
- Verzameling en uitwisselingen van praktijkervaringen

De rol van Movisie pakt in de praktijk positief uit:

- Gemeenteambtenaren hebben een duidelijk plek en aanspreekpunt voor inhoudelijke vragen.
- Kennis en expertise vinden via Movisie hun plek in de gemeentelijke praktijk. De samenwerking met Movisie heeft een impuls gegeven aan de kwaliteit van hun lhbtiq+ beleid.
- Er is een gezamenlijke plek voor gedachtevorming, uitwisseling en bundeling van ervaringen.
- Er is ook behoefte aan meer ondersteuning, ook bij niet-Regenboogsteden.

Uit de evaluatie blijkt dat er in deze fase minder behoefte is aan nieuwe of aanvullende kennisproducten, maar dat de vindbaarheid van bestaande producten en kennisdeling op politiek en bestuurlijk niveau verbeterd kunnen worden. Dat kan bereikt worden door een eenvoudigere opzet van de website, gemeenten te stimuleren meer goede voorbeelden te delen en een aparte communicatiestrategie gericht op raadsleden en eventueel wethouders, te ontwikkelen.

3 Uitvoering van het programma

3.1 Beleidskeuzes

3.1.1 Beleidsplannen

In de intentieverklaring is opgenomen dat Regenboogsteden hun ambities dienen te vertalen naar een lokaal meerjarenplan (zie ook 2.2.1). Van bijna alle Regenboogsteden (92%) hebben we een lokaal lhbtiq+ beleidsplan of actieprogramma ontvangen of online gevonden. Van een klein aantal Regenboogsteden konden we niet vaststellen of ze wel of niet beschikten over een lokaal meerjarenplan.

De meerjarenplannen van deelnemende gemeenten verschillen in vorm en mate van uitwerking. Grote gemeenten met meer middelen integreren het beleid vaker in bredere programma's met structurele sturing en monitoring. Kleinere gemeenten werken vaker met een afzonderlijke regenboogagenda of actieprogramma, waarin doelen, speerpunten en activiteiten voor een afgebakende periode zijn uitgewerkt.

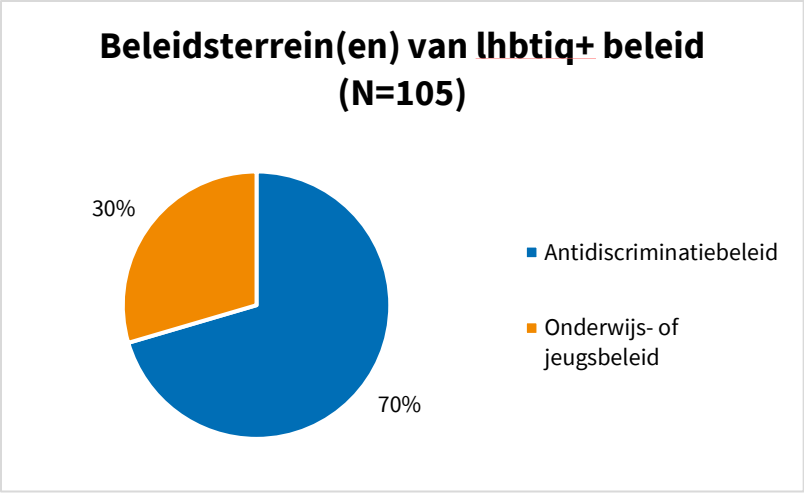
Het hebben van een lhbtiq+ beleidsplan is geen vanzelfsprekendheid. In de enquête geeft 39% van de niet deelnemende gemeenten (inclusief zelfbenoemde Regenboogsteden) aan geen lhbtiq+ beleidsplan of actieprogramma te hebben. Hiervoor geldt dat zelfbenoemde Regenboogsteden wel vaker een beleidsplan of actieprogramma hebben dan gemeenten zonder regenboogstatus. De belangrijkste redenen die gemeenten noemen voor het niet hebben van een beleidsplan of actieprogramma zijn beperkte capaciteit, onvoldoende politieke prioriteit en het ontbreken van lokale urgentie of concrete aanleiding.

3.1.2 Beleidsterreinen

We zien dat de meerjarenplannen van deelnemende gemeenten over het algemeen op eenzelfde manier zijn opgebouwd. Het lhbtiq+ beleid wordt door deelnemende gemeenten vrijwel altijd uitgewerkt per domein, vaak benoemd als actielijnen, aandachtsgebieden of pijlers. In vrijwel alle meerjarenplannen keren dezelfde domeinen terug:

- **Onderwijs**: aandacht voor een veilig schoolklimaat, voorlichting, Gender & Sexuality Alliances (GSA's) en deskundigheidsbevordering van docenten.
- **Zorg en welzijn**: inzet op LHBTI+-sensitieve zorg en training van professionals.
- **Veiligheid**: aandacht voor meldpunten, anti-discriminatievoorzieningen, samenwerking met politie, het vergroten van aangiftebereidheid en monitoring van (on)veiligheid.
- **Sport**: bevorderen van een veilig en inclusief sportklimaat, vaak in samenwerking met sportverenigingen of binnen sportakkoorden.
- **Zichtbaarheid**: inzet op zichtbare momenten zoals Pride en Coming Out Day, evenementen en in de openbare ruimte.
- **Gemeentelijke organisatie**: werken aan een inclusieve voorbeeldrol, onder meer via inclusieve communicatie, training van medewerkers en aanpassing van interne processen.

Uit de enquête blijkt dat lhbtiq+ beleid bij meer dan de helft van de gemeenten (56%) onder meerdere beleidsterreinen valt (zie figuur 6). Het vaakst valt het lhbtiq+ beleid (voor een deel) onder het diversiteit- en inclusiebeleid. Andere beleidsterreinen die hier genoemd worden zijn onder andere antidiscriminatie, emancipatie, zorg en welzijn, veiligheid, onderwijs en jeugd.

Figuur 6. Beleidsterreinen van lhbtiq+ beleid van gemeenten.

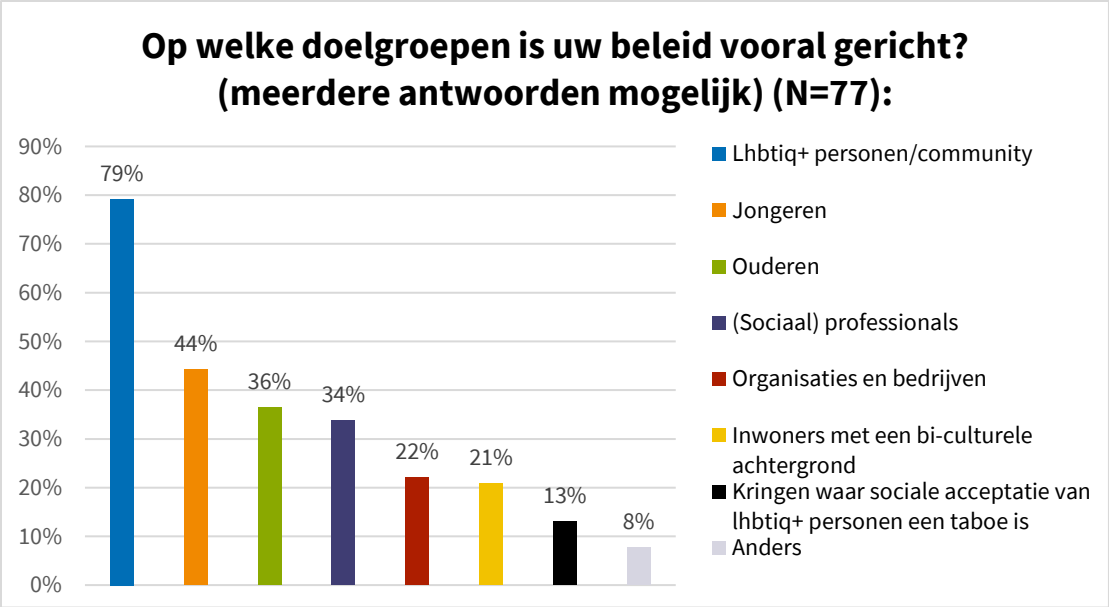
De positionering van het lhbtiq+ beleid binnen meerdere beleidsterreinen vraagt in veel gevallen samenwerking tussen afdelingen. Een deel van de gemeenten ervaart deze samenwerking als goed functionerend. Zij geven aan dat dit bijvoorbeeld komt doordat het lhbtiq+ beleid is belegd bij één beleidsadviseur met een duidelijke verantwoordelijkheid en regierol, of doordat er sprake is van goede onderlinge afstemming en samenwerking tussen betrokken afdelingen. Tegelijkertijd geeft een ander deel van de gemeenten aan dat samenwerking met andere afdelingen niet vanzelfsprekend is en blijvende aandacht vraagt. Verschillende gemeenten geven aan dat het lastig kan zijn om andere beleidsterreinen actief en structureel te betrekken bij het lhbtiq+ beleid. Met name de verbinding met het veiligheidsdomein wordt hierbij expliciet genoemd als een lastige schakel, omdat inclusie volgens hen daar niet altijd het primaire uitgangspunt vormt.

3.1.3 Doelgroep(en)

Deelnemende gemeenten richten zich met het lhbtiq+ beleid op de lhbtiq+ gemeenschap en op de omgeving van lhbtiq+ personen. In de lokale meerjarenplannen van deelnemende gemeenten zien we dat gemeenten in hun beleidskeuzes inzetten op het versterken van de lhbtiq+ gemeenschap en op het beïnvloeden van de omgeving van lhbtiq+ personen. Gemeenten richten zich daarbij vooral op jongeren, ouderen en professionals.

Jongeren, met name scholieren in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs, vormen in een groot deel van de gemeenten een belangrijke doelgroep voor het lhbtiq+ beleid. Via interventies in het onderwijs wordt gewerkt aan kennis, begrip en acceptatie onder brede groepen jongeren, zodat een veilige en inclusieve leeromgeving ontstaat, niet alleen voor lhbtiq+ jongeren maar voor alle leerlingen. Ook ouderen vormen een veelgenoemde doelgroep, waarbij gemeenten vooral investeren in het creëren van inclusieve zorg- en welzijnsomgevingen. Daarnaast zijn professionals, zoals docenten, zorgprofessionals, welzijnswerkers, sportverenigingen en gemeentelijke medewerkers, een doelgroep van het beleid. Gemeenten kiezen er bewust voor deze groepen te versterken in kennis, sensitiviteit en handelingsperspectief, omdat zij een belangrijke rol spelen in de veiligheid en sociale acceptatie van lhbtiq+ inwoners.

Eenzelfde beeld zien we terugkomen in de enquêteresultaten (zie figuur 7). Van alle gemeenten met lhbtiq+ beleid geeft 79% aan zich te richten op lhbtiq+ personen, 44% op jongeren, 36% op ouderen, en 34% op (sociaal) professionals.

Figuur 7. Doelgroepen van lhbtiq+ beleid van gemeenten.

Uit gesprekken met kennispartijen komt daarnaast naar voren dat binnen de lhbtiq+ gemeenschap verschillende subgroepen met specifieke kwetsbaarheden bestaan. Volgens deze partijen krijgen sommige van deze groepen in het huidige gemeentelijke beleid nog relatief weinig gerichte aandacht. Zij noemen bijvoorbeeld non-binaire personen en de bi+ gemeenschap als groepen waarvoor de problematiek en ondersteuningsbehoeften niet altijd expliciet terugkomen in lokaal beleid of activiteiten. Gesprekspartners geven aan dat het besteden van expliciete aandacht voor specifieke kwetsbare subgroepen een uitdaging is voor gemeenten, vanwege beperkte capaciteit en middelen.

3.1.4 Inzet van mensen en middelen door gemeenten

Het programma is zo opgezet dat gemeenten verplicht zijn tot cofinanciering. Ze ontvangen een bijdrage van OCW en dienen zelf als gemeente een vergelijkbare bijdrage te doen. In deze paragraaf beschrijven we in welke mate gemeenten eigen mensen en middelen inzetten.

Allereerst merken we op dat de inzet van gemeenten in termen van fte en financiële middelen op lhbtiq+ beleid onderling lastig is te vergelijken. Dit kent verschillende oorzaken. Ten eerste zien we in de meerjarenplannen van gemeenten dat het lhbtiq+ beleid in veel gemeenten is ondergebracht binnen bredere beleidsterreinen, zoals inclusiebeleid of het sociaal domein, waardoor niet altijd scherp zicht bestaat op de exacte (financiële en ambtelijke) inzet op lhbtiq+ beleid. Ten tweede beschikken Regenboogsteden gemiddeld over een grotere ambtelijke organisatie en begroting dan gemeenten die niet onderdeel zijn van het programma. Dat maakt een grotere inzet van mensen en middelen niet toe te schrijven aan de deelname aan het programma.

Tegelijkertijd betekent dit niet dat we helemaal geen verschillen zien tussen gemeenten die deelnemen aan het programma en gemeenten die niet deelnemen. Op basis van de enquête onder gemeenten kunnen we geen exacte fte-inzet of financiële bijdrage rapporteren, maar zien we wel op hoofdlijnen verschillen tussen deelnemende gemeenten aan het programma en niet deelnemende gemeenten. Daarom beschrijven we hieronder de patronen die in de vergelijking zichtbaar worden, met inachtneming van gemaakte kanttekeningen over de vergelijkbaarheid.

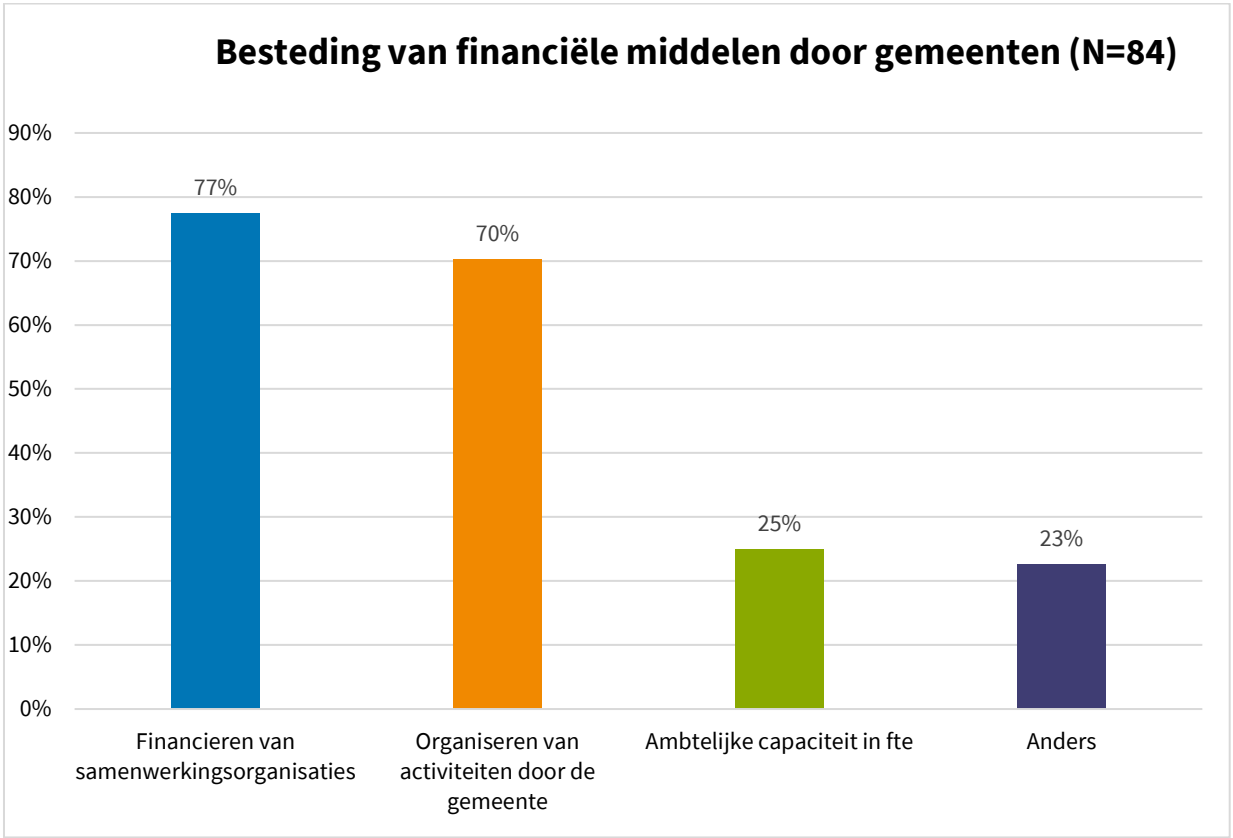
Uit de enquête komt naar voren dat de inzet van financiële middelen voor uitvoering en coördinatie van lhbtiq+ beleid over het algemeen hoger is bij gemeenten die deelnemen aan het programma dan bij gemeenten die niet deelnemen aan het programma. Voor de meeste Regenboogsteden geldt dat de

ingezette middelen variëren van €20.000 tot €50.000. Een aantal grote gemeenten reserveert een substantieel hoger bedrag (bijvoorbeeld €1.500.000), maar dit geldt vrijwel altijd voor het bredere inclusiebeleid. Dit is vergelijkbaar met de vorige periode. Uit de evaluatie van het programma 2019 – 2022 blijkt dat gemeenten (waarbij Amsterdam, Rotterdam en Den Haag buiten beschouwing zijn gelaten) gemiddeld € 30.800 euro per jaar aan eigen middelen in, waarbij de meeste gemeenten tussen de € 20.000 en € 40.000 besteden.[6]

Voor niet deelnemende gemeenten geldt dat de inzet doorgaans beperkter is. Zelfbenoemde Regenboogsteden stellen meestal een bedrag beschikbaar variërend van €0 tot €30.000. Een aantal gemeenten zet een groter bedrag in tot €50.000, maar ook hier geldt dat dit veelal middelen betreft binnen het bredere inclusiebeleid. Uit de vorige evaluatie blijkt dat zelfbenoemde Regenboogsteden gemiddeld € 7.800 inzetten, waarbij de meeste gemeenten tussen de € 500 en € 20.000 besteden.

Gemeenten zonder regenboogstatus geven in de meeste gevallen aan dat er weinig tot geen aanvullende financiële middelen worden ingezet voor de uitvoering van lhbtiq+ beleid. In sommige gevallen wordt financiering gevonden binnen bestaande budgetten van andere beleidsterreinen.

Uit de enquête blijkt dat veel gemeenten (een deel van) de financiële middelen inzetten om samenwerkingsorganisaties te financieren (77%, zie figuur 8). Ook geven veel gemeenten aan met deze middelen zelf activiteiten te organiseren (70%). Een kwart van de gemeenten (25%) geeft aan financiële middelen te gebruiken voor ambtelijke capaciteit. Tot slot gaf een deel van gemeenten aan gemeentelijke middelen op een andere manier in te zetten. Hier noemen zij bijvoorbeeld inzet op communicatie, steunen van lokale initiatieven, of het verlenen van subsidie voor regenboogactiviteiten.

Figuur 8. Enquêteresultaten over besteding van gemeentelijke middelen.

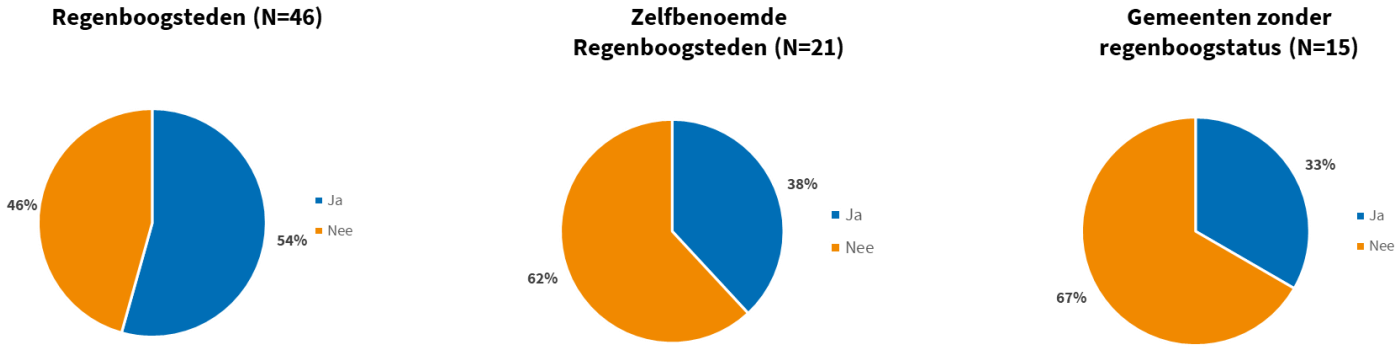
[6] Panteia (2023). Evaluatie programma Regenboogsteden.

Op basis van de meerjarenplannen is de exacte fte-inzet voor lhbtiq+ beleid niet altijd eenduidig vast te stellen. Slechts in een deel van de plannen wordt expliciet vermeld hoeveel fte voor het programma is vrijgemaakt. In andere gevallen wordt alleen een budget voor ambtelijke capaciteit genoemd, of wordt aangegeven hoeveel fte binnen een afdeling beschikbaar is zonder dit specifiek te koppelen aan het programma. Slechts in enkele plannen wordt concreet benoemd hoeveel fte of uren daadwerkelijk voor het lhbtiq+ programma zijn gereserveerd.
Ook uit de enquête onder gemeenten komt geen duidelijk beeld van de exacte inzet van fte door gemeenten. In veel gevallen geven gemeenten een schatting of geven zij aan dat dit (deels) belegd is bij andere beleidsfuncties. We kunnen daarom niet spreken over een gemiddelde. Wel kunnen we spreken over verschillen op hoofdlijnen tussen de antwoorden van deelnemende gemeenten en niet deelnemende gemeenten.

We zien in de enquêteresultaten dat de fte-inzet voor uitvoering en coördinatie van lhbtiq+ beleid over het algemeen hoger is bij deelnemers van het programma dan bij niet-deelnemers van het programma. Voor de meeste deelnemende gemeenten varieert de inzet tussen circa 0,2 en 1 fte. Uit de vorige evaluatie blijkt dat deelnemende gemeenten gemiddeld 0,6 fte, met een minimum van 0,1 fte en een maximum van 2 fte. Bij niet deelnemende gemeenten (zelfbenoemde Regenboogsteden en gemeenten zonder regenboogstatus) ligt de inzet doorgaans lager en varieert deze meestal tussen 0 en 0,3 fte.

3.1.5 Samenwerking met omliggende gemeenten

Uit de enquête blijkt dat iets meer dan de helft (54%) van de Regenboogsteden samenwerkt met omliggende gemeenten. Het gaat hierbij om naburige gemeenten. Dit percentage ligt lager bij zelfbenoemde Regenboogsteden (38%) en gemeenten zonder regenboogstatus (33%). De samenwerking met omliggende gemeenten is voor Regenboogsteden afgenomen (62% in 2022, N=42) en voor zelfbenoemde Regenboogsteden toegenomen (33% in 2022, N=15).

Figuur 9. Samenwerking met omliggende gemeenten.

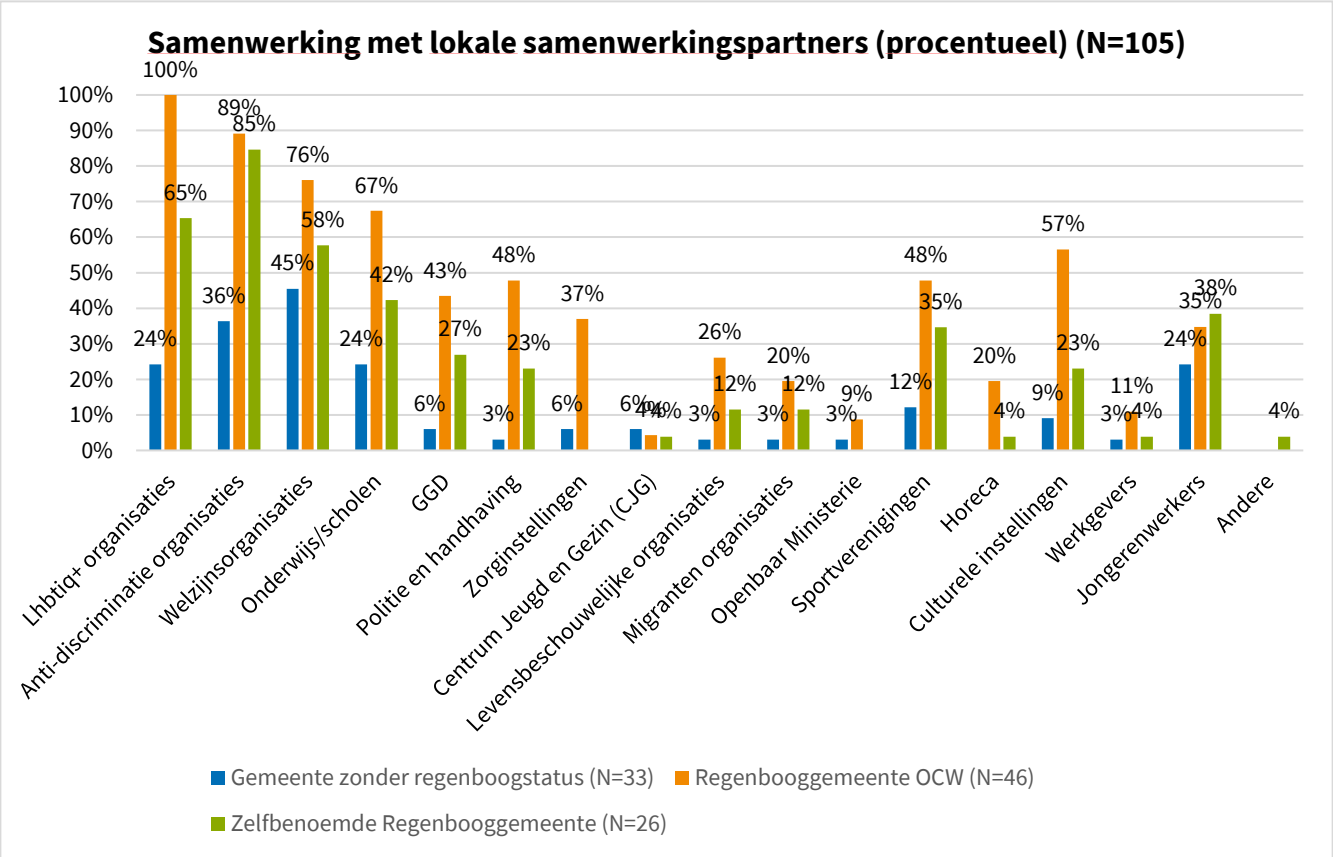
Uit gesprekken blijkt dat de samenwerking tussen gemeenten wel is versterkt ten opzichte van de vorige evaluatie. Uit gesprekken blijkt echter dat er nog ruimte is voor verbetering. Verschillende gesprekspartners geven aan dat gemeenten nu nog regelmatig zelf het wiel uitvinden, terwijl meer regionale samenwerking mogelijk zou zijn. Een van de redenen die hiervoor wordt genoemd, is dat gemeenten vaak een eigen stempel willen drukken op bijvoorbeeld campagnes, maar gemeenten hebben ook een gebrek aan tijd en capaciteit. Volgens gesprekspartners is dit zonde, zeker gezien de beperkte middelen.

Kennispartijen geven daarnaast aan dat er nog sprake is van versnippering tussen gemeenten. Meer regionale samenwerking en coördinatie zouden volgens hen een waardevolle aanvulling kunnen zijn.

3.1.6 Samenwerking met (lokale) samenwerkingspartners

In de meerjarenplannen zien we dat de uitvoering van het lhbtiq+ beleid van deelnemende gemeenten vaak grotendeels belegd is bij lokale en regionale samenwerkingspartners, zoals COC-afdelingen, GGD'en, welzijnsorganisaties, Roze 50+-organisaties, Pride-organisaties en vrijwilligersgroepen.

In de enquête zien we dat Regenboogsteden vaker samenwerken met verschillende samenwerkingspartners samen in hun aanpak dan niet-deelnemende gemeenten. Hierin werken ze bijvoorbeeld meer met lhbtiq+ organisaties, anti-discriminatieorganisaties, welzijnsorganisaties, GGD scholen/onderwijs, politie/handhaving en culturele instellingen samen (zie figuur 10).

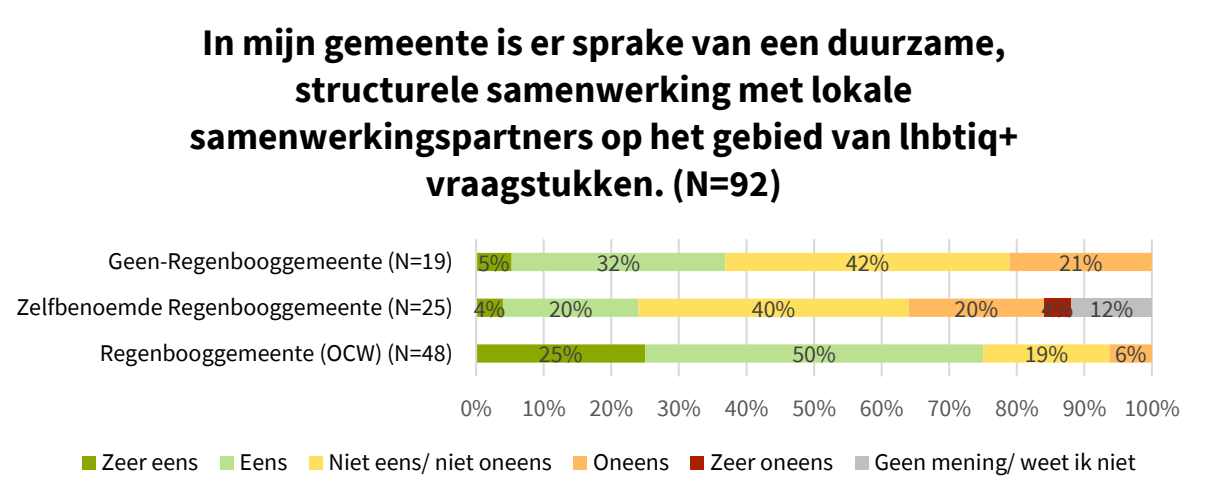
Figuur 10. Samenwerkingen van gemeenten met lokale samenwerkingspartners.

Ten opzichte van de vorige evaluatie uit 2022 zien we dat de samenwerking van Regenboogsteden met lhbtiq+ organisaties en anti-discriminatieorganisaties licht is toegenomen, terwijl de samenwerking met de andere organisaties zijn afgenomen. Wel geven gemeenten aan met meer samenwerkingspartners op andere terreinen samen te werken, zoals culture instellingen, sportverenigingen, horeca, werkgevers en jongerenwerkers. Ook voor zelfbenoemde Regenboogsteden geldt dat de samenwerking met de meeste organisaties is afgenomen ten opzichte van de vorige evaluatie, behalve voor de samenwerking met migrantenorganisaties. Wel zien we dat Regenboogsteden ten opzichte van de vorige evaluatie met meer verschillende type samenwerkingspartners zijn gaan samenwerken.

Type samenwerkingspartner	Regenboogsteden		Zelfbenoemde Regenboogsteden	
	2022 (N= 42)	2026 (N=46)	2022 (N=15)	2026 (N=26)
Lhbtiq+ organisaties	98%	**100%**	100%	**65%**
Anti-discriminatie	88%	**89%**	93%	**85%**
Welzijnsorganisaties	83%	**76%**	60%	**58%**
Onderwijs/scholen	79%	**67%**	53%	**42%**
GGD	69%	**43%**	47%	**27%**
Politie	57%	**48%**	20%	**23%**
Zorginstellingen	45%	**37%**	27%	**0%**
CJG	26%	**4%**	13%	**4%**
Religieuze organisaties	19%	**26%**	13%	**12%**
Migrantenorganisaties	21%	**20%**	0%	**12%**
OM	12%	**9%**	0%	0%

Tabel 2. Vergelijking samenwerkingen van gemeenten met lokale samenwerkingspartners tussen evaluatie in 2022 en deze evaluatie in 2026.

Naast de spreiding over de verschillende lokale samenwerkingspartners hebben we gemeenten ook gevraagd of ze vinden dat er sprake is van een duurzame, structurele samenwerking met hun lokale samenwerkingspartners. Regenboogsteden geven hierin vaker aan dat er sprake van een duurzamere structurele samenwerking met lokale samenwerkingspartners ten opzichte van zelfbenoemde Regenboogsteden of gemeenten zonder regenboogstatus (zie figuur 11).

Figuur 11. De waardering van de samenwerking met lokale samenwerkingspartners onder gemeenten.

3.1.7 Deelconclusie

Gemeenten maken gebruik van de beleidsvrijheid die het programma biedt. Dit leidt tot variëteit in de beleidsinvulling.

Het ministerie van OCW heeft bewust gekozen om gemeenten veel beleidsvrijheid te geven, om creativiteit en ruimte voor lokale context te garanderen. Dit leidt tot verschillen tussen gemeenten. Grote gemeenten zetten meer eigen middelen in, hebben een uitgebreider netwerk en zetten vaak in op aanvullende (en meer ambitieuze) interventies/activiteiten. Voor kleine gemeenten geldt dat de inzet/keuzes vaak afhankelijk zijn van (politieke) urgentie en financiële middelen.

Daarnaast zijn ook de motivatie en expertise van de verantwoordelijke beleidsmedewerker van invloed op de inhoudelijke invulling van het beleid.

We hebben van 92% van de Regenboogsteden vastgesteld dat ze een lokaal meerjarenplan hebben. Er zijn verschillen tussen grote en kleine gemeenten in de mate waarin het lhbtiq+ beleid structureel onderdeel is van bredere, structurele programma's. Wel werken gemeenten over het algemeen via dezelfde beleidsterreinen: onderwijs, zorg en welzijn, sport, veiligheid, sport.

Grote gemeenten (met meer financiële en personele capaciteit) integreren lhbtiq+ beleid vaak in bredere, structurele programma's (bijvoorbeeld inclusie- of sociaal-domein beleid) en koppelen hieraan sturing- en monitoringsmechanismen.

Kleinere gemeenten werken vaker met afzonderlijke regenboogagenda's of kortlopende actieplannen waarin concrete doelen, speerpunten en activiteiten voor een vooraf afgebakende periode (bijvoorbeeld 1 tot 3 jaar) worden beschreven.

39 % van de niet-deelnemende gemeenten geeft in de enquête aan geen lhbtiq+ beleidsplan of actieprogramma te hebben. Zij noemen hiervoor de volgende redenen: beperkte capaciteit, onvoldoende politieke prioriteit, ontbreken van lokale urgentie/aanleiding.

In de intentieverklaring staat dat gemeenten hun meerjarig beleidsplan ter kennisneming aan het ministerie voorleggen. Het ministerie kan overwegen om in de intentieverklaring ook op te nemen dat deelnemende gemeenten hun lokale meerjarenplannen een jaar na ingang van het programma beschikbaar dienen te stellen aan Movisie. Movisie kan hiermee een openbaar overzicht bijhouden van de meest actuele beleidsplannen van de deelnemende gemeenten. Dit overzicht kan inspiratie bieden voor andere gemeenten die nog beleid willen maken. Ook komt hierdoor sneller in beeld welke gemeenten wel of niet beschikken over een meerjarenplan en kunnen gemeenten die (nog) niet beschikken over een meerjarenplan, bijvoorbeeld door Movisie, ondersteund worden bij het opstellen.

Voor de meeste gemeenten geldt dat het programma moet bijdragen aan de sociale acceptatie, veiligheid en weerbaarheid van de lhbtiq+ gemeenschap, waarbij nog beperkt aandacht is voor de verschillende subgroepen binnen de gemeenschap. Veel gemeenten richten zich met hun beleid op de lhbtiq+ gemeenschap en hun omgeving. Enkele gemeenten benoemen interventies gericht op specifieke (kwetsbare) subgroepen in hun plan.

Beleidskeuzes moeten leiden tot het versterken van de lhbtiq+ gemeenschap en hun sociale omgeving, waarbij gemeenten zich veelal in hun (inclusie)beleid richten op alle inwoners. Waar gemeenten interventies voor specifieke doelgroepen opnemen in hun meerjarenplannen, richten zij zich met name op jongeren, ouderen en professionals.

Kennispartijen (Movisie, COC, etc.) delen actief informatie over de aanpak voor specifieke subgroepen binnen de gemeenschap, maar melden dat er bij gemeenten nog weinig kennis is over de subgroepen. Gemeenten nemen nog weinig gerichte maatregelen voor bijvoorbeeld transgender en bi+ personen. Deze subgroepen komen in meerjarenplannen en enquêtes zelden expliciet naar voren. Movisie wijdt dit aan het gebrek aan tijd en capaciteit bij gemeenten om zich in deze doelgroepen te kunnen verdiepen.

Gemeenten verschillen sterk in de financiële en personele inzet voor hun lhbtiq+ beleid. Gemeenten die deelnemer zijn aan het programma steken systematisch meer eigen financiële en personele middelen in lhbtiq+ beleid dan gemeenten die niet deelnemen aan het programma.

Over het algemeen investeren gemeenten die deelnemen aan het programma meer financiële middelen in lhbtiq+ beleid. Gemeenten die niet deelnemen aan het programma zetten vaak minder of geen eigen middelen in.

Veel gemeenten specificeren fte-inzet niet in de lokale meerjarenplannen. Op basis van de enquête zien we dat deelnemende gemeenten over algemeen meer fte inzetten dan niet deelnemende gemeenten.

Ook tussen de deelnemende gemeenten aan het programma zien we grote verschillen in de ingezette gemeentelijke middelen. Hoewel alle deelnemende gemeenten zich via de intentieverklaring verbinden tot aanvullende inzet, blijkt uit de evaluatie dat dit niet bij elke gemeente in eenzelfde mate de praktijk is. Tegelijkertijd zien we dat de gemeenten die wel aanvullende middelen inzetten ook meer inzet plegen (middelen en fte), en het thema vaker structureel hebben ingebed in beleid.

Gemeenten die deelnemen aan het programma werken vaker en structureler samen met omliggende gemeenten en lokale samenwerkingspartners dan zelfbenoemde Regenboogsteden of gemeenten zonder regenboogstatus. Gemeenten in de regio kunnen nog beter met elkaar samenwerken.

Deelname aan het programma hangt samen met een intensievere samenwerking met zowel lokale partners als omliggende gemeenten. Gemeenten die deelnemen aan het programma werken vaker (structureel) samen met omliggende gemeenten en lokale partners dan niet deelnemende gemeenten. Tegelijkertijd blijkt dat het samenwerkingspotentieel met gemeenten in de regio nog niet volledig wordt benut. Dit vergroot het risico dat beschikbare middelen minder efficiënt kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld wanneer meerdere gemeenten afzonderlijk van elkaar met dezelfde soort projecten/vraagstukken aan de slag gaan.

Samenwerking met gemeenten in de regio kan meer gestimuleerd worden, bijvoorbeeld door gemeenten te bevorderen op regionaal niveau praktisch te gaan samenwerken en/of het faciliteren van regionaal overleg.

3.2 Resultaten

3.2.1 Interventies

Deelnemende gemeenten zetten een breed, maar inhoudelijk vergelijkbaar pakket aan interventies in. Deze interventies sluiten aan bij de beleidsdomeinen waarin het regenboogbeleid is georganiseerd en bij de doelgroepen waarop het beleid zich richt.

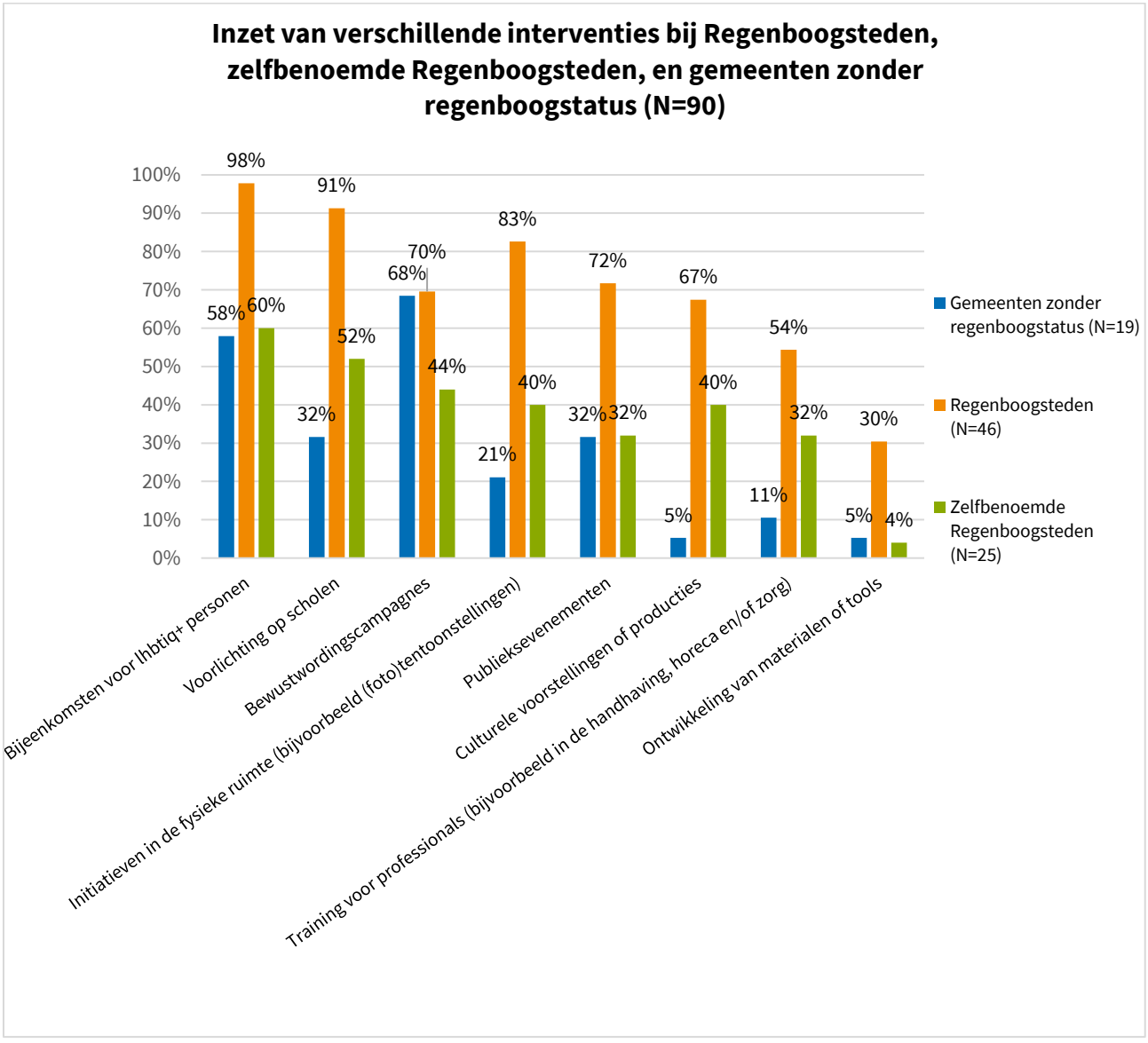
In de meerjarenplannen van Regenboogsteden worden met name interventies genoemd gericht op:

- **Educatie en voorlichting**, vooral in het onderwijs, zoals gastlessen, ondersteuning van Gender & Sexuality Alliances (GSA's), docententrainingen en lessen burgerschap.
- **Zichtbaarheids- en bewustwordingsactiviteiten**, waaronder hijsen van de lhbtiq+ vlag, Pride-activiteiten, themadagen en publiekscampagnes.
- **Meld- en ondersteuningsstructuren**, zoals samenwerking met anti-discriminatievoorzieningen (ADV's), Roze in Blauw en lokale meldpunten.
- **Training van professionals**, onder meer binnen zorg en welzijn, onderwijs, sport en gemeentelijke dienstverlening.

- **Communityvorming en ontmoeting**, bijvoorbeeld via activiteiten voor lhbtiq+ ouderen, ontmoetingsplekken en bijeenkomsten voor specifieke subgroepen.

In het casusonderzoek hebben we een aantal interventies uitgelicht. Een beschrijving van deze interventies en de succesfactoren, vindt u in bijlage III.

Uit de enquête blijkt dat de Regenboogsteden meer én meer verschillende type interventies inzetten dan zelfbenoemde Regenboogsteden en gemeenten zonder regenboogstatus (zie figuur 12). De Regenboogsteden zetten alle type interventies vaker in dan gemeenten die geen onderdeel zijn van het programma (inclusief zelfbenoemde Regenboogsteden). Een uitzondering is de inzet van bewustwordingscampagnes. In de enquête geeft 68% van de gemeenten zonder regenboogstatus aan in hun aanpak in te zetten op bewustwordingscampagnes. Dat is (bijna) even vaak als dat Regenboogsteden aangeven in te zetten op bewustwordingscampagnes (70%).

Figuur 12. Inzet van interventies in gemeenten.

Als we gemeenten vragen welke interventies volgens hen effectief zijn, geven zij aan dat de effectiviteit van de ingezette interventies vaak lastig meetbaar is en dat het gaat om effect van totaalpakket van interventies. Een deel van de gemeenten noemt wel een aantal interventies waarvan zij (vaker) aangeven dat ze effectief zijn geweest. Hier noemen zij: het organiseren van bijeenkomsten en

ontmoetingsplekken, geven van voorlichting op scholen, en organiseren van activiteiten gericht op vergroten van zichtbaarheid.

Hoewel gemeenten vergelijkbare typen interventies inzetten, constateren we dat de concrete invulling van de interventies sterk verschilt tussen gemeenten. Er is geen duidelijke set van interventies die breed door gemeenten wordt ingezet. Het ministerie van OCW geeft aan dat er binnen het programma bewust voor is gekozen om veel ruimte te laten voor een eigen invulling van gemeenten. Volgens OCW sluiten inwoners met vragen of signalen over dit thema vaak eerder aan bij de lokale overheid dan bij het Rijk. Bovendien biedt deze opzet ruimte voor maatwerk. Niet elke interventie past bij elke context en niet elke gemeente heeft dezelfde middelen om in te zetten. Het nadeel is dat deze aanpak weinig mogelijkheden biedt om te sturen op het gebruik van bewezen effectieve interventies.

Volgens Movisie is er momenteel een wildgroei van interventies die gemeenten inzetten. Er worden vaak lokale interventies georganiseerd in eigen gemeenten, omdat het gevoel speelt dat de context net anders is. Gemeenten zijn daarom volgens Movisie vaker terughoudend om interventies over te nemen uit andere gemeenten. Ook geeft Movisie aan dat gemeenten soms niet-bewezen effectieve interventies inzetten. Hier zijn verschillende redenen voor, bijvoorbeeld als er een nieuwe wethouder of beleidsmedewerker verantwoordelijk wordt voor het dossier en/of wil de gemeente snel inzetten op zichtbare interventies). Overigens merken we op dat niet-bewezen effectieve interventies niet per definitie geen positieve effecten hebben op de doelgroep, maar wel dat de effecten onbekend zijn.

Movisie heeft op haar website een databank erkende sociale interventies. In deze databank zitten slechts twee 'erkend goed onderbouwde' effectieve interventies op het thema lhbtiq+ emancipatie.[7] Dat zijn de volgende twee interventies:

1. **Gender & Sexuality Alliance (GSA) op scholen:** GSA's zijn groepen van lhbtiq+ leerlingen en niet-lhbtiq+ leerlingen die samen seksuele- en genderdiversiteit bespreekbaar maken en acties uitvoeren die de veiligheid voor lhbtiq+ leerlingen (en docenten) op school bevordert. GSA's worden ondersteund door het COC. De GSA's organiseren bijvoorbeeld Paarse Vrijdag op scholen.[8]
2. **Voorlichting op basis van literature-evidence-based elementen:** de meest ingezette interventie hierbij is voorlichting op VO scholen. Op haar website presenteert Movisie het programma 'SchoolsOUt' als erkend 'goed onderbouwde' interventie. SchoolsOUT is een programma om scholen in het voortgezet onderwijs (VO) ondersteuning op maat te bieden bij structurele aandacht voor seksuele en genderdiversiteit. Een SchoolsOUT projectleider begeleidt scholen bij de keuze van uiteenlopende interventies om te komen tot een totaalpakket, afgestemd op de doelen en populatie van de school. De school voert vervolgens de interventies zelf uit.[9] Ook het COC wordt vaak ingezet om voorlichting te geven op middelbare scholen. Het COC geeft deze voorlichting vaak in klas 3. De voorlichting van het COC is de afgelopen jaren herzien en aanzienlijk verbeterd.

De databank bevat ook nog een interventie die voorheen was opgenomen als een erkend goed onderbouwde interventie, maar intussen niet meer erkend wordt.[10] Dit gaat om:

1. **De Roze Loper:** De Roze Loper bevordert binnen zorginstellingen en welzijnsorganisaties sociale acceptatie van seksuele diversiteit en aandacht voor eventuele problematiek van oudere LHBT's .[11]

[7] Movisie (2026). Databank erkende sociale interventies. Te raadplegen via: Interventies | Movisie.
[8] Movisie (2020). Gender & Sexuality Alliances op scholen. Te raadplegen via: https://www.movisie.nl/interventie/gender-sexuality-alliances-scholen.
[9] Movisie (2020) SchoolsOUT - seksuele en genderdiversiteit op school. Te raadplegen via: https://www.movisie.nl/interventie/schoolsout-seksuele-genderdiversiteit-school.
[10] Noot: Movisie licht in de databank erkende sociale interventies niet toe waarom de Roze Loper niet meer erkend wordt.
[11] Movisie (2016). Roze Loper. Te raadplegen via: https://www.movisie.nl/interventie/roze-loper.

Naast deze databank publiceert Movisie op haar website in de kennisbank veel verschillende artikelen en handreikingen over goede voorbeelden en werkzame elementen bij de aanpak van gemeenten. Zo publiceerden zij bijvoorbeeld ook een 'wat-werkt' dossier over de werkzame elementen van lokale lhbtiq+ beleidsinterventies.[12] Hierin benoemen ze bijvoorbeeld dat het succes van lokaal beleid staat of valt met de ambitie en betrokkenheid van de gemeente én de lokale samenwerkingspartners.

Naast deze interventies van de databank noemen kennispartijen in de gesprekken nog twee andere interventies waarvan zij aannemelijk achten dat ze effectief zijn, maar waarvan de effecten niet onderzocht zijn. Hier noemen zij het opzetten van (foto)tentoonstellingen in de openbare ruimte en activiteiten gericht op het samenbrengen van de gemeenschap (ontmoetingsplekken, community-vorming).

3.2.2 Deelconclusie

Ongeacht gemeentelijke grootte, budget of beleidsstructuur zetten vrijwel alle Regenboogsteden interventies in gericht op: (1) educatie/voorlichting, (2) zichtbaarheid-/bewustwordingsacties, (3) meld- en ondersteuningsstructuren, (4) professionele training, (5) community- en ontmoetingsinitiatieven.

Type	Toelichting
Educatie en voorlichting	Vooral in het onderwijs, zoals gastlessen, ondersteuning van Gender & Sexuality Alliances (GSA's), docententrainingen en lessen burgerschap.
Zichtbaarheids- en bewustwordingsactiviteiten	Waaronder hijsen van de lhbtiq+ vlag, Pride-activiteiten, themadagen en publiekscampagnes.
Meld- en ondersteuningsstructuren	Zoals samenwerking met anti-discriminatievoorzieningen (ADV's), Roze in Blauw en lokale meldpunten.
Trainingen voor professionals	Onder meer binnen zorg en welzijn, onderwijs, sport en gemeentelijke dienstverlening.
Communityvorming en ontmoeting	Bijvoorbeeld via activiteiten voor lhbtiq+ ouderen, ontmoetingsplekken en bijeenkomsten voor specifieke subgroepen.

Tabel 3. Type interventies ingezet door Regenboogsteden.

Regenboogsteden zetten meer en meer verschillende interventies in. Zij maken daarbij slechts deels gebruik van bewezen effectieve interventies.

Gender & Sexuality Alliances's (GSA's) en evidence-based school-voorlichting zijn volgens Movisie momenteel de enige interventies met een onderbouwde effectiviteit: ze leveren zowel veiligheid in de eigen omgeving als bredere maatschappelijke acceptatie. Veel Regenboogsteden zetten in op deze interventies. Ook zijn er interventies waarvan het aannemelijk is dat ze effectief zijn, zoals deskundigheidsbevordering voor professionals, tentoonstellingen in de openbare ruimte en ontmoetingsplekken voor de lhbtiq+ gemeenschap. Momenteel wordt er weinig tot geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van andere interventies. We merken op dat het in kaart brengen van de effectiviteit van interventies niet eenvoudig is. Dit vraagt tijd, expertise en (financiële) middelen.

Gemeenten zetten naast deze interventies ook in op interventies die (nog) niet bewezen zijn, zoals het oprichten van meldpunten, evenementen in de openbare ruimte en Regenboogsymbolen. Hierdoor

[12] Movisie (2021). Wat werkt bij gemeentelijk lhbtiq+ beleid?. Te raadplegen via: Wat werkt bij gemeentelijk lhbti+ beleid? | Movisie.

bestaat het risico dat sommige gemeenten voornamelijk activiteiten uitvoeren die tot weinig positieve effecten voor de doelgroep leiden.

Een grote winst is te behalen in het doen van onderzoek naar interventies, zodat het aantal bewezen interventies toeneemt. Vervolgens kunnen deze interventies opgeschaald worden en kunnen gemeenten op verschillende manieren gestimuleerd worden om op deze interventies in te zetten (zie ook paragraaf 5.4. 'Aanbevelingen').

De effectiviteit van een interventie hangt niet alleen af van het type interventie, maar ook van andere succesfactoren.

Uit het casusonderzoek (zie bijlage I) en de gesprekken komen een aantal succesfactoren/randvoorwaarden naar boven:

1. **Doelgroepgericht:** start laagdrempelig, speel in op concrete behoeften van de deelnemers/doelgroep
2. **Haak aan op bestaande structuren:** bestaande dialoogavonden/bewonersavonden, vertrouwde lokale organisaties, wijknetwerken.
3. **Open en luchtig dialoog:** houd de dialoog open en luchtig, ga niet in discussie.
4. **Eigen ervaringen:** ervaringsdeskundigheid als onderdeel van de interventie.

3.3 Effecten

3.3.1 Context en relevante ontwikkelingen

Onderzoek naar de positie van lhbtiqa+[13]-personen in Nederland laat zien dat hun ervaringen met sociale acceptatie en cohesie, veiligheid en discriminatie op verschillende punten afwijken van die van cis-heteroseksuele personen. Zowel de Veiligheidsmonitor 2023 als de lhbtiqa+-monitor 2024 geven inzicht in deze verschillen. Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de belangrijkste landelijke en regionale cijfers over de (ervaren) veiligheid en sociale acceptatie van de lhbtiqa+ gemeenschap.

Landelijke cijfers over de fysieke veiligheid en veiligheidsgevoelens van de lhbtiqa+ gemeenschap
Uit de Veiligheidsmonitor 2025 blijkt dat lhbtiqa+ personen zich gemiddeld vaker onveilig voelen dan cisgender heteroseksuele personen. Zo geeft 43,3 procent van de homoseksuele mannen, 31,7 procent van de Bi-plus mannen en 54,5 procent van de non-binaire/genderqueer personen aan zich weleens onveilig te voelen, terwijl dit onder heteroseksuele mannen ongeveer een kwart (25,1 procent) bedraagt. Onder vrouwen komt een vergelijkbaar patroon naar voren. Bi-plus vrouwen (60,4 procent), homoseksuele vrouwen (52,9 procent) en non-binaire/genderqueer personen (54,5 procent) voelen zich vaker weleens onveilig dan heteroseksuele vrouwen (48,3). Ten opzichte van cijfers uit 2023 is er geen eenduidig beeld te schetsen over de ontwikkeling van veiligheidsgevoelens van de lhbtiqa+ gemeenschap. Zo lijkt het algemene onveiligheidsgevoel van non-binaire/genderqueer personen te zijn afgenomen (54,5% in 2025 ten opzichte van 60% in 2023), terwijl in de algemene onveiligheidsgevoelens van homoseksuele mannen (43,3% in 2025 ten opzichte van 36,9% in 2023) en homoseksuele vrouwen (52,9% in 2025 ten opzichte van 45,7% in 2023) een stijging te zien is.

[13] We hanteren in deze paragraaf de terminologie lhbtiqa+ (in tegenstelling tot de rest van het rapport). Hiermee sluiten we aan op de terminologie van de bronnen waarnaar we verwijzen in deze passages.

In 2023 werd 17,1 procent van de non-binaire/genderqueer personen slachtoffer van een geweldsdelict, tegenover 6,7 procent van de mannen en vrouwen. Vooral seksuele delicten komen relatief vaak voor: ongeveer 8,4 procent van de non-binaire of genderqueer personen rapporteert hiermee ervaring te hebben, tegenover 0,6 procent van de heteroseksuele mannen en 3,2 procent van de heteroseksuele vrouwen. Hoewel non-binaire/genderqueer personen nog steeds significant vaker slachtoffer worden van een geweldsdelict dan mannen en vrouwen, lijkt dit te zijn afgenomen ten opzichte van 2023, toen 23,5 procent van de non-binaire/genderqueer personen slachtoffer was van een gewelddelict.[14]

Onveiligheidsgevoelens hebben een grote impact op het welzijn van lhbtiqa+ personen en kunnen ervoor zorgen dat ze hun gedrag aanpassen. In een recente vragenlijst onder de lhbtiqa+-gemeenschap gaf 40 procent van de respondenten aan dat ze op plekken waar ze zich onveilig voelen niet hand in hand lopen met hun partner of dat ze hun relatie op een andere manier proberen te verbergen. Ongeveer 27 procent van de respondenten gaf aan hun eigen lhbtiqa+ identiteit te verbergen op bepaalde plekken.[15]

Landelijke cijfers over de sociale acceptatie van de lhbtiqa+ gemeenschap

Lhbtiqa+ personen geven aan vaker discriminatie te ervaren dan cisgender heteroseksuele personen. Deze discriminatie uit zich onder andere in discriminerende opmerkingen, het neerzetten van een negatief beeld (stigmatisering) en naroepen op straat.[16] In de Veiligheidsmonitor 2025 gaf ongeveer 25% van de homoseksuele vrouwen en mannen aan zich in het jaar voorafgaand aan het onderzoek gediscrimineerd te hebben gevoeld. Dit is een stijging ten opzichte van 2023, toen ongeveer 22% van de homoseksuele mannen en vrouwen aangaf zich gediscrimineerd te hebben gevoeld. Ook verschillen naar genderidentiteit zijn zichtbaar. In 2025 voelde ongeveer een derde van de non-binaire personen zich gediscrimineerd, tegenover 11 procent van de cisgender vrouwen en mannen.[17]

Resultaten uit de lhbtiqa+-monitor 2024 laten daarnaast zien dat alle onderzochte lhbtiqa+-groepen vaker online haatreacties ervaren dan cis-heteroseksuele personen. Vooral non-binaire personen, bi+-personen, trans personen en queer personen rapporteren dergelijke ervaringen. Ook lhbtiqa+-personen van kleur en lhbtiqa+-personen met een beperking geven relatief vaak aan hiermee te maken te hebben gehad.[18]

Discriminatie wordt niet alleen ervaren door personen buiten de lhbtiqa+ gemeenschap, maar ook binnen de gemeenschap zelf. In de lhbtiqa+ monitor geven alle bevraagde groepen aan hiermee te maken te hebben. Vooral non-binaire personen en lhbtiqa+ personen van kleur rapporteren relatief vaak discriminatie door andere lhbtiqa+ personen.[19]

De samenvattende schaalscores uit de meest recente lhbtiqa+-monitor bieden geen duidelijke aanwijzingen voor een algemene afname van de maatschappelijke acceptatie van lhbtiqa+-personen. De monitor laat zien dat het aandeel van de Nederlandse bevolking met een positieve houding ten opzichte van seksuele en genderdiversiteit in het algemeen lijkt toe te nemen. Tegelijkertijd is er ook een lichte stijging zichtbaar in het percentage mensen met een negatieve houding ten aanzien van genderdiversiteit. De resultaten laten bovendien duidelijke verschillen zien in de houding ten opzichte van afzonderlijke lhbtiqa+-groepen. De houding tegenover bi+ personen en non-binaire personen is gemiddeld het minst positief.

[14] CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025; CBS (2024). Veiligheidsmonitor 2023.
[15] Pointer & AD (2025). Enquête Pointer en AD: LHBTIQA+-personen voelen zich het meest onveilig op straat.
[16] Panteia et al. (2024). Lhbtiqa+-monitor 2024.
[17] CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025.
[18] Panteia et al. (2024). Lhbtiqa+-monitor 2024.
[19] Panteia et al. (2024). Lhbtiqa+-monitor 2024.

Verder signaleert de lhbtiqa+-monitor 2024 nieuwe aandachtspunten. Zo leeft onder een deel van de respondenten het idee dat bi+, trans en non-binaire identiteiten een modeverschijnsel zouden zijn. Daarnaast geeft een aanzienlijk aantal respondenten aan geen romantische of seksuele relatie te willen aangaan met trans, non-binaire, bi+, aseksuele of intersekse personen. Deze bevindingen wijzen erop dat er, ondanks een overwegend positieve ontwikkeling in de maatschappelijke acceptatie van lhbtiqa+-personen, nog steeds vormen van discriminatie en stereotypering bestaan.

Regionale/lokale cijfers over het welzijn en de sociale acceptatie van de lhbtiqa+ gemeenschap

Ook op regionaal gebied wordt er onderzoek gedaan naar het welzijn van lhbtiqa+ personen. Zo is in 2025 de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ Gelderland en Overijssel gepubliceerd.[20] In dit rapport is de acceptatie die lhbtiqa+ personen ervaren in verschillende sociale omgevingen onderzocht. Hierbij staat een 1 gelijk aan totaal geen acceptatie en een 10 gelijk aan volledige acceptatie. Het rapport laat zien dat lhbtiqa+ personen zich tijdens het uitgaan, in de geloofsgemeenschap en in de buurt/wijk het minst geaccepteerd voelen. Ook hier zijn duidelijke verschillen te zien tussen seksuele oriëntaties. De grootse verschillen in ervaren acceptatie zijn tussen cisgender lhb+ personen en trans- en non-binaire personen. Waar cisgender lhb+ personen gemiddeld een 8,4 geven voor acceptatie door hun sociale omgeving geven trans- en non-binaire mensen een 7,5 en 7,4. In hun buurt/wijk ligt dit bovendien een stuk lager. Voor transpersonen op 5,9 en non-binaire personen 5,7.

Vizier Oost heeft op basis van de Welzijnsmonitor LHBTIQA+ Gelderland en Overijssel en in opdracht van de gemeente Zwolle een specifieke analyse gemaakt van de ervaringen van lhbtiqa+ inwoners van Zwolle. Uit dit onderzoek blijkt dat de ervaren acceptatie op verschillende vlakken is gedaald tussen 2021 en 2023. Zo daalde de acceptatie die lhbtiqa+ Zwollenaren van hun ouders ervaren van 8,6 in 2021 naar 8,1 in 2023. Ook de ervaren acceptatie van klasgenoten nam binnen de cisgender lhb+ groep af tussen 2021 en 2023, terwijl deze binnen de niet-cisgender groep stabiel bleef. Daarnaast daalde de ervaren acceptatie in de buurt of wijk en in de stad of het dorp in Zwolle, respectievelijk van 8,2 naar 7,5 en van 8,1 naar 7,3. Deze daling is zichtbaar bij zowel de cisgender lhb+ groep als de niet-cisgender groep. Binnen geloofsgemeenschappen is bij de niet-cisgender groep juist een stijging in ervaren acceptatie te zien, van 6,5 in 2021 naar 7,2 in 2023, al moet hierbij worden opgemerkt dat deze groep in 2021 uit minder dan tien deelnemers bestond. Naast een algemene daling in ervaren acceptatie is ook het onveiligheidsgevoel op bepaalde vlakken toegenomen. In 2023 voelde 42 procent van alle Zwollenaren zich onveilig op straat, tegenover 30 procent in 2021. Bij de cisgender lhb+ groep steeg dit van 28 procent naar 41 procent. Binnen de niet-cisgender groep daalde dit percentage juist van 56 naar 45 procent, maar ook hier geldt dat de groep in 2021 klein was met minder dan tien deelnemers. Eenzelfde patroon is zichtbaar in de horeca en winkelcentra, waar het onveiligheidsgevoel steeg onder Zwollenaren en de cisgender lhb+ groep, terwijl er bij de niet-cisgender groep een daling te zien was. In het openbaar vervoer nam het onveiligheidsgevoel eveneens toe, van 20 naar 30 procent onder Zwollenaren en van 19 naar 28 procent binnen de cisgender lhb+ groep.[21]

Gemeente Groningen heeft eind 2024 een eigen onderzoek laten uitvoeren naar de veiligheid en het welzijn van LHBT-personen[22] in hun gemeente. Hieruit bleek dat lhbtiqa+-Groningers hun gevoel van veiligheid in de stad gemiddeld met een 7,9 beoordelen, een stijging van een half punt ten opzichte van een vergelijkbaar onderzoek uit 2016. Het eigen huis (9,4), school en werk (8,5) en LHBT-uitgaansgelegenheden (8,4) worden als de veiligste plekken ervaren. De horeca (6,7), bus- en treinstations (6,6) en het centrum tijdens het uitgaan (6,1) worden daarentegen als het minst veilig

[20] Hasselt et al. (2025). Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2025 Gelderland en Overijssel.
[21] Vizier Oost (2024). Deelrapportage LHBTIQA+ 2023-2024 Gemeente Zwolle.
[22] We hanteren in deze paragraaf de terminologie LHBT (in tegenstelling tot de rest van het rapport). Hiermee sluiten we aan op de terminologie van de bron waarnaar we verwijzen in deze passage.

beoordeeld. Trans- en genderqueer personen voelen zich gemiddeld minder veilig (7,0) dan cisgender queer vrouwen (8,1) en cisgender queer mannen (8,0). Daarnaast geeft 27,6 procent van de respondenten aan soms of vaak anti-LHBT-incidenten mee te maken, zoals uitgescholden worden of terechtkomen in een vijandige sfeer. Verder laat het onderzoek uit Groningen ook zien dat sociale veiligheid een belangrijke voorspeller is van het mentale welzijn van LHBT-personen in de gemeente. Het gemiddeld lagere mentale welzijn van trans- en genderqueer personen hangt grotendeels samen met hun lagere ervaren sociale veiligheid. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de onderzoeker de gemeente Groningen aanbevolen om de aanpak van LHBT-veiligheid te integreren in de aanpak Veilige Steden, omdat maatregelen die de veiligheid van vrouwen en meisjes verhogen vaak ook bijdragen aan de veiligheid van de LHBT-gemeenschap.[23]

De gemeente Amsterdam heeft recentelijk een eigen analyse uitgevoerd van cijfers uit de Veiligheidsmonitor en meldingen bij Discriminatie.nl Regio Amsterdam. In 2024 gaf 48 procent van de Amsterdamse lhbtiqa+ personen aan zich in het algemeen wel eens onveilig te voelen en gaf 27 procent aan zich wel eens onveilig te voelen in de eigen buurt. Dit ligt iets hoger dan bij niet-lhbtiqa+ personen, waarvan 40 procent zich in het algemeen wel eens onveilig voelt en 25 procent in eigen buurt. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met 2023. Binnen de lhbtiqa+ gemeenschap geven vooral non-binaire en genderqueer personen aan zich wel eens onveilig te voelen (71 procent). In het onderzoek gaf 25 procent van de lhbtiqa+ personen aan zich in de afgelopen twaalf maanden gediscrimineerd te hebben gevoeld, tegenover 18 procent van de niet-lhbtiqa+ groep. Dit aandeel ligt iets hoger dan in 2023, toen dit respectievelijk 22 procent en 16 procent was. De discriminatie bestond vooral uit discriminerende opmerkingen en ongelijke behandeling. Stigmatisering of negatieve beeldvorming werd door 37 procent van de gediscrimineerde lhbtiqa+ personen ervaren, een stijging ten opzichte van 31 procent in 2023. Discriminatie vond het vaakst plaats op straat. In 2024 meldde 55 procent van de lhbtiqa+ slachtoffers dat dit daar gebeurde, een stijging ten opzichte van 48 procent in 2023. Ongeveer een derde ervaarde discriminatie tijdens het uitgaan en ongeveer een kwart in winkels, het openbaar vervoer of op het werk. Het aantal meldingen bij Discriminatie.nl Regio Amsterdam is de afgelopen jaren sterk gestegen. Waar in 2021 nog 56 meldingen binnenkwamen van discriminatie op basis van seksuele gerichtheid, waren dit er 71 in 2022 en 84 in 2023. In 2024 steeg dit aantal naar 342 meldingen, bijna vier keer zoveel als in 2023. Vooral meldingen over incidenten in de openbare ruimte namen sterk toe, van 24 in 2023 naar 148 in 2024. Ook meldingen van geweld namen toe en kwamen in 2024 uit op 40. De stijging in het aantal meldingen hangt ook samen met de oprichting van een nieuw meldpunt in 2024 (RITA).[24]

3.3.2 Monitoring en indicatoren

Uit gesprekken blijkt dat de (on)veiligheid, sociale acceptatie op landelijk en (soms) op regionaal niveau wordt gemeten, maar niet structureel op gemeentelijk niveau. Kennispartijen geven aan dat meer structurele monitoring op lokaal niveau wenselijk zou zijn.

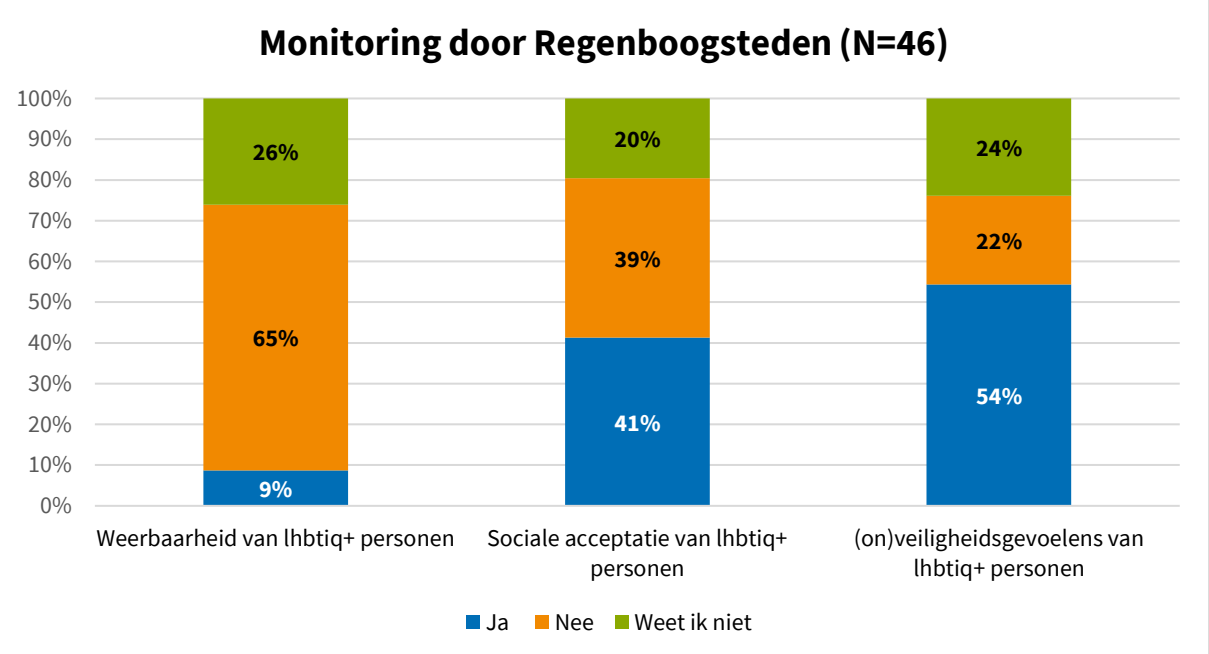
Momenteel kent het programma geen vaste of verplichte vorm van monitoring. In de intentieverklaring is wel opgenomen dat Regenboogsteden de resultaten en effecten van beleid monitoren en evalueren. Uit de documentanalyse, enquête en gesprekken blijkt echter dat deelnemende gemeenten deze monitoring op verschillende manieren invullen.

[23] Gemeente Groningen (2024). Onderzoek naar de veiligheid en het welzijn van LHBT-personen.
[24] Gemeente Amsterdam (2025). Aard en omvang van incidenten onder Amsterdamse lhbtiqa+ personen.

We zien dat sommige Regenboogsteden in hun meerjarenplannen expliciet aandacht besteden aan evaluatie, overleg en het gebruik van data. In andere plannen ontbreekt een beschrijving van monitoring volledig. We onderscheiden op basis van de meerjarenplannen drie groepen:

- Een eerste groep gemeenten beschrijft in het beleidsplan geen expliciete vormen van monitoring. In deze plannen wordt niet aangegeven hoe voortgang wordt gevolgd of hoe gemeentenen uitvoerende partners gezamenlijk reflecteren op de uitvoering.
- Een tweede groep gemeenten beschrijft procesmatige vormen van monitoring, waarbij de nadruk ligt op periodieke evaluatie en overleg met uitvoerende partners. Zo is in Gouda bijvoorbeeld vastgelegd dat halfjaarlijkse evaluatiemomenten plaatsvinden met de Stichting Regenboog Alliantie, gecombineerd met aanvullende lhbtiq+ monitoring. In Leidschendam-Voorburg is monitoring gekoppeld aan de subsidietafel en vindt in Groningen monitoring plaats via een jaarlijkse cyclus waarin samenwerkingspartners hun activiteiten rapporteren en hierover een gesprek wordt gevoerd.
- Een derde groep gemeenten maakt gebruik van lokale of regionale onderzoeks- en monitoringsinstrumenten om inzicht te verkrijgen in (beoogde) effecten van het beleid. Haarlem gebruikt hiervoor bijvoorbeeld de Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen (van de GGD), het Pink Panel (van bureau discriminatiezaken) en de Monitor Discriminatie (van de politie-eenheid Noord-Holland). In Alkmaar vormt onderzoek van GGD Hollands Noorden de basis voor inzicht in sociale acceptatie en veiligheidsgevoelens onder lhbtiq+ inwoners. Ook Leeuwarden baseert de beleidskeuzes en voortgang mede op gegevens van de GGD, Planbureau Fryslân en Tûmba, gecombineerd met periodiek overleg met partners.

In de enquête geeft 54% van de Regenboogsteden aan (on)veiligheidsgevoelens van lhbtiq+ personen te monitoren (zie figuur 13). 41% van de Regenboogsteden geeft aan sociale acceptatie van lhbtiq+ personen te monitoren. Weerbaarheid wordt door slechts 9% van Regenboogsteden gemonitord.

Figuur 13. Monitoring van Regenboogsteden (n=46).

Movisie benadrukt het belang van monitoring, maar geeft ook aan dat het voor gemeenten lastig blijkt om hier structureel invulling aan te geven. Movisie licht toe dat monitoring tijd en middelen vraagt die in veel gemeenten beperkt beschikbaar zijn. Gemeenten zien monitoring vaak als een omvangrijke en complexe activiteit, waarvoor onderzoek of uitgebreide dataverzameling nodig is. Daarnaast spelen

ook financiële overwegingen een rol. Zo kost het opnemen van een extra vraag bijvoorbeeld in de GGD-monitor bijvoorbeeld ongeveer €2.000, wat relatief hoog is in verhouding tot het beschikbare budget voor lhbtiq+ beleid.

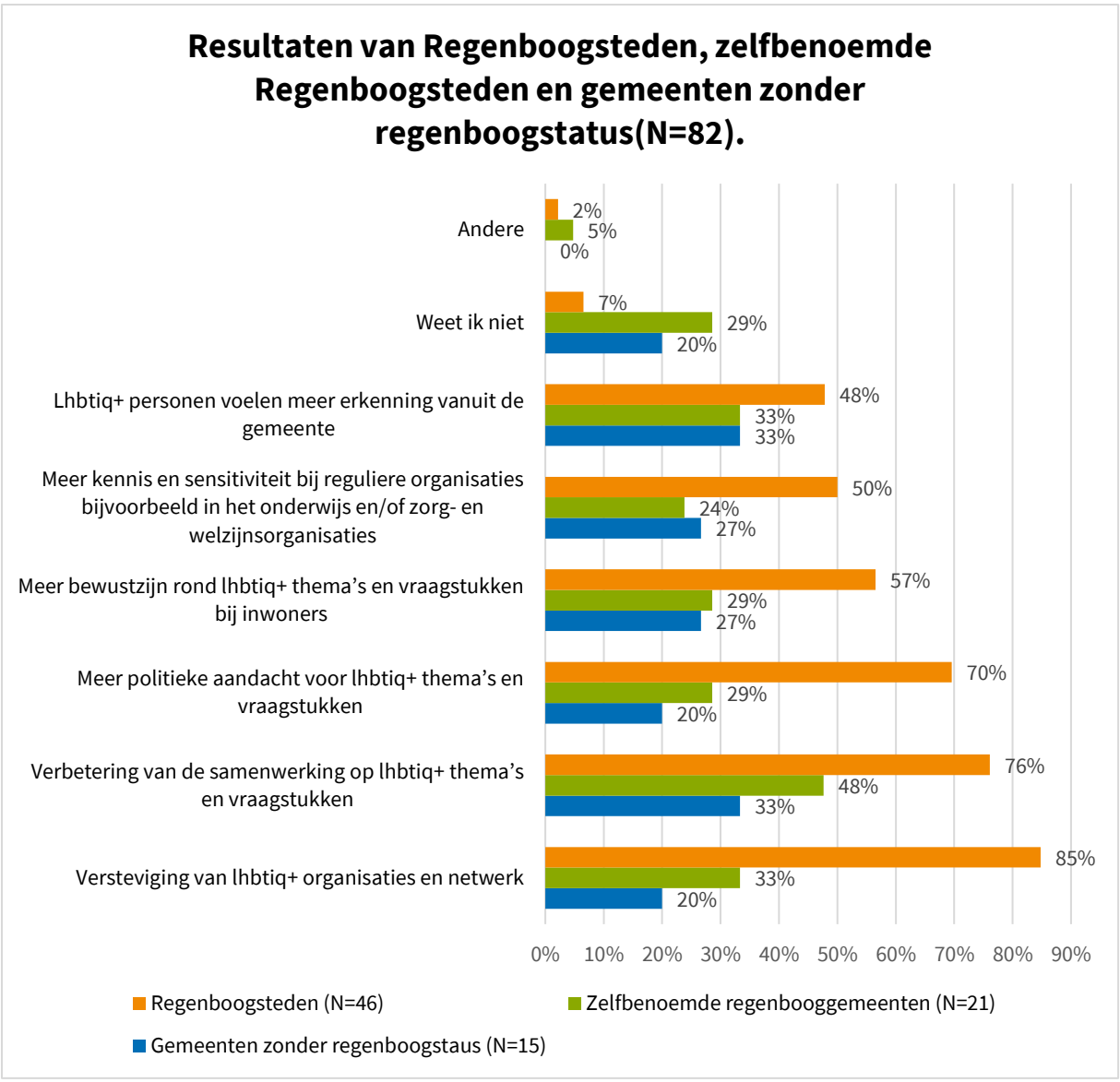
3.3.3 Beoogde effecten

We constateren dat er momenteel geen structurele informatie wordt verzameld over de effecten van het programma op de doelgroep. Gesprekspartners geven aan dat het daardoor lastig is om uitspraken te doen over de daadwerkelijke impact van het programma. Zij geven aan dat de effecten van interventies op de lhbtiq+ gemeenschap vaak pas op lange termijn zichtbaar worden, en dat dit thema gevoelig is voor incidenten en (wisselend) maatschappelijke tendens.

In de enquête geven Regenboogsteden aan relatief meer (concrete) resultaten te hebben bereikt in de afgelopen drie jaar dan zelfbenoemde Regenboogsteden en gemeenten zonder regenboogstatus (zie figuur 14). Deelnemers van het programma noemen een versteviging van lhbtiq+ netwerk (85%), verbetering van samenwerking op lhbtiq+ thema's (76%) en meer politieke aandacht voor lhbtiq+ thema's (70%) het vaakst als bereikte resultaat.[25] Hiermee sluiten de genoemde resultaten aan bij de eerdere constatering dat de waarde van het programma (en de bijdrage vanuit OCW) voor een gedeelte zit in de legitimerende waarde. Het genereert (politieke) aandacht en draagt bij aan het verbeteren van de samenwerking op dit thema.

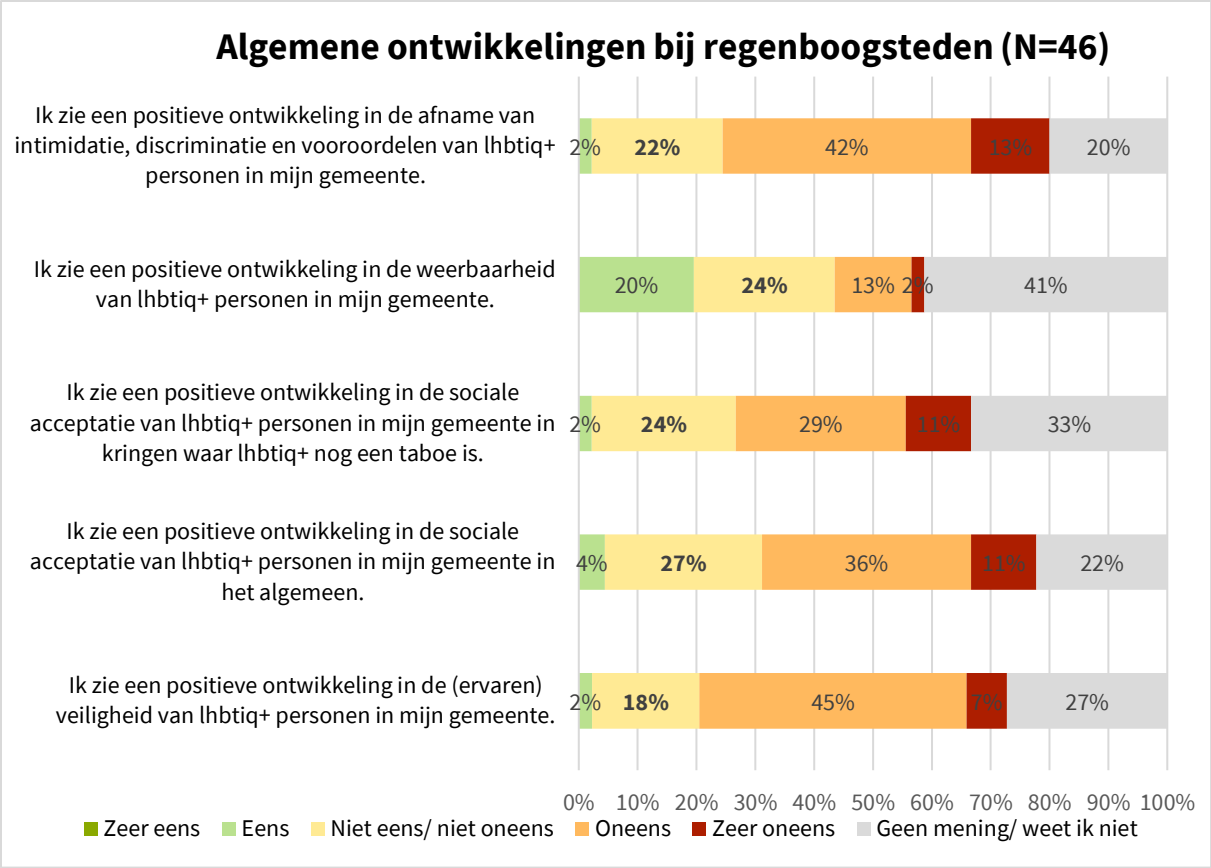
Dit beeld komt ook naar voren uit de gesprekken met betrokken partijen. Gesprekspartners geven aan dat het programma in veel gemeenten heeft bijgedragen aan meer aandacht voor het thema. Daarnaast constateren zij dat de samenwerking tussen gemeenten en lokale samenwerkingspartners in de afgelopen jaren is versterkt. Ook geven verschillende gesprekspartners aan dat de kennis binnen de deelnemende gemeenten over het thema en over mogelijke interventies is toegenomen.

[25] In de evaluatie van de voorgaande periode vorige gaf 67% van de gemeenten aan dat het programma heeft geleid tot meer politieke aandacht.

Figuur 14. Resultaten van lhbtiq+ beleid in gemeenten in afgelopen drie jaar (N=82).

Dat neemt niet weg dat de meeste Regenboogsteden in de enquête aangeven geen positieve ontwikkelingen te zien in hun gemeente als het gaat om de sociale acceptatie, (ervaren) weerbaarheid, en weerbaarheid van lhbtiq+ personen in hun gemeenten (zie figuur 14). Dit zegt niets over de effecten van het programma, maar is wel een aanwijzing van de omvang van de opgave waar gemeenten aan werken.

Figuur 15. Resultaten vragen over ontwikkelingen onder Regenboogsteden (N=46).

3.3.4 Niet-beoogde effecten

Uit de enquête blijkt dat een deel van de gemeenten aangeeft dat zichtbare uitingen van regenboogbeleid, zoals het hijsen van de regenboogvlag, campagnes of communicatie via sociale media, ook tegenreacties kunnen oproepen bij sommige inwoners. Deze gemeenten geven aan dat juist momenten waarop zij zich expliciet en publiekelijk uitspreken voor lhbtiq+ inclusie gepaard kunnen gaan met een toename van negatieve, stigmatiserende en soms haatdragende reacties, met name online. Dit betekent niet dat gemeenten dergelijke zichtbare uitingen achterwege zouden moeten laten. Wel kunnen gemeenten rekening houden met mogelijke tegenreacties en zich daarop voorbereiden, bijvoorbeeld door aandacht te hebben voor de veiligheid van betrokkenen en uitvoerders, voor de omgang met online reacties en door veilige plekken te creëren voor lhbtiq+ inwoners in de gemeente.

3.3.5 Deelconclusie

Op basis van landelijke cijfers blijkt dat lhbtiq+ personen en met name transgender, non-binaire, intersekse en biseksuele personen in Nederland, zowel op fysiek als op psychisch vlak, aanzienlijk minder veilig zijn en geaccepteerd worden dan cis-heteroseksuele personen.

De lhbtiq+ gemeenschap ervaart meer (online) intimidatie, geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit leidt tot een verminderd gevoel van veiligheid in de openbare ruimte en op de werkvloer en in een lager niveau van sociale acceptatie, met name in de directe buurt-/wijkomgeving. Dit beeld is niet nieuw. Eerder onderzoek en bestaande landelijke monitors laten al langer zien dat lhbtiq+ personen vaker negatieve ervaringen hebben met discriminatie, intimidatie en geweld dan cis-heteroseksuele personen.

Tegelijkertijd lijkt er op landelijk niveau een licht positieve trend te zien in de sociale acceptatie van lhbtiq+ personen. De resultaten laten hierbij wel zien dat de ervaren onveiligheidsgevoelens en acceptatie bij de gemeenschap en de discriminatie niet homogeen zijn, maar sterk variëren tussen de verschillende subgroepen binnen de gemeenschap. Met andere woorden, deze licht positieve trend geldt niet voor alle personen binnen de lhbtiq+ gemeenschap.

De monitoring van gemeenten is zeer beperkt, er is zelden sprake van structurele monitoring. Het vindt meestal minimaal plaats, waardoor de meeste gemeenten een beperkt en vaak fragmentarisch inzicht hebben in veiligheid, acceptatie en (vooral) weerbaarheid van lhbtiq+ personen in hun gemeente.

Hoewel de intentieverklaring van gemeenten een monitoring- en evaluatieverplichting bevat en Movisie een handreiking 'Monitoring' beschikbaar stelt, blijft de daadwerkelijke, structurele monitoring beperkt. Het voornaamste knelpunt blijkt een gebrek aan capaciteit en middelen te zijn, gemeenten ervaren monitoring vaak als arbeidsintensief.

Hoewel deelname aan het Regenboogsteden-programma leidt tot concrete opbrengsten binnen gemeenten, is de daadwerkelijke impact op de veiligheid, acceptatie en weerbaarheid van lhbtiq+ personen niet vast te stellen.

Een relatief groot aantal gemeenten geeft nadrukkelijk aan geen positieve ontwikkelingen in de situatie van de lhbtiq+ doelgroep te zien, een heel klein gedeelte ziet wel een positieve ontwikkeling. In beide gevallen is het niet duidelijk in hoeverre het programma direct van invloed is geweest op de (al dan niet positieve) ontwikkeling. Het relateren van de bredere ontwikkeling aan de uitvoering van het programma is op basis van de beschikbare informatie niet mogelijk.

We kunnen wel inzichtelijk maken tot welke resultaten het programma op gemeenteniveau heeft geleid. Zo rapporteren deelnemende gemeenten, meer dan niet deelnemende gemeente, concrete resultaten zoals een versteviging van het lhbtiq+ netwerk en een verbetering van de samenwerking met lokale samenwerkingspartners en omliggende gemeenten. Bovendien ervaren gemeenten een toename aan politieke aandacht voor het thema.

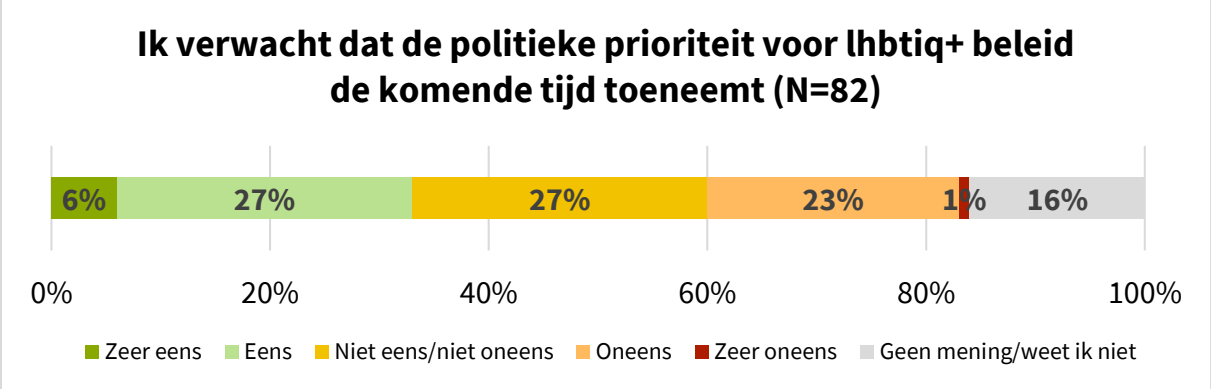
4 Vooruitblik

4.1 Toekomstige ambities en politieke prioriteit

In de enquête hebben we gemeenten gevraagd naar hun ambities na 2026. Deelnemende gemeenten aan het programma geven over het algemeen aan ook in de toekomst zich in te blijven zetten op dit thema. Enkele gemeenten noemen verschillende aandachtsgebieden in toekomstig beleid. Zo geeft een aantal gemeenten bijvoorbeeld aan meer te gaan inzetten op veiligheid, diversiteit en inclusie in brede zin, inwoners meer te betrekken bij beleidsvorming, meer aandacht te hebben voor specifieke doelgroepen, en lokale samenwerkingen (nog) meer te stimuleren. Tegelijkertijd geeft een deel van de gemeenten aan dat het ambitieniveau van de gemeenten afhankelijk is van de uitslag van de aankomende gemeenteraadsverkiezingen (maart 2026).

Van de gemeenten die momenteel geen lhbtiq+ beleid hebben, geeft het merendeel in de enquête aan dat de mate waarin hun gemeente de komende jaren meer aandacht aan lhbtiq+ beleid zal besteden, afhankelijk is van middelen, capaciteit en politieke prioriteit.

Uit de enquêteresultaten blijkt dat gemeenten verschillende beelden hebben over de vraag of de politieke prioriteit voor lhbtiq+ beleid in de komende jaren zal toenemen (zie figuur 16). Ongeveer een derde van de gemeenten verwacht dat de politieke prioriteit zal toenemen (33% eens of zeer eens). Een vergelijkbaar aandeel van de gemeenten verwacht juist dat de politieke prioriteit niet zal toenemen (24% oneens of zeer oneens). Daarnaast geeft 27% van de gemeenten aan neutraal te zijn en 16% geeft aan het niet te weten.

Figuur 16. Enquêteresultaten over verwachte politieke prioriteit onder gemeenten.

In de enquête geven gemeenten aan dat zij in de toekomst behoefte houden aan ondersteuning bij de uitvoering van het beleid. De gemeenten en lokale samenwerkingspartners noemen verschillende mogelijkheden om het programma verder te ontwikkelen. Daarbij wordt onder andere gedacht aan meer of gerichtere financiering, meer ondersteuning voor kleine en middelgrote gemeenten en het versterken van regionale en landelijke samenwerking tussen gemeenten. Daarnaast noemen gemeenten ondersteuning bij monitoring en evaluatie, meer kennisdeling en een sterkere koppeling met andere beleidsprogramma's als mogelijke ontwikkelrichtingen.

Ook uit de gesprekken komen verschillende aandachtspunten voor de toekomst van het programma naar voren. Gesprekspartners benadrukken in de eerste plaats het belang van continuïteit in de landelijke ondersteuning. Volgens hen bestaat bij het wegvallen van het programma het risico dat met name in kleinere gemeenten de aandacht voor het thema afneemt, omdat daar vaak minder capaciteit en middelen beschikbaar zijn om het beleid zelfstandig voort te zetten.

Tegelijkertijd doen gesprekspartners verschillende suggesties voor de verdere ontwikkeling van het programma. Zo noemen zij dat het programma kan worden uitgebreid naar meer gemeenten en dat samenwerking tussen gemeenten verder kan worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door gemeenten te laten optrekken met een buurgemeenten.

4.2 Deelconclusies

Het is het voor veel gemeenten nog onduidelijk of de politieke prioriteit voor het thema de komende jaren zal toenemen of afnemen. Bijna een kwart van de gemeenten verwacht dat de politieke prioriteit zal afnemen. Dit betekent niet dat gemeenten niet meer de ambitie hebben om in te zetten op het thema.

De blik van gemeenten op de politiek prioriteit wisselt. Een groot deel van de (deelnemende) gemeenten heeft wel de ambitie om zich te blijven inzetten voor de doelgroep. Gemeenten geven aan door te gaan met de ingezette lijn, meer te gaan inzetten op veiligheid, diversiteit en inclusie in brede zin, uitvoeren van behoefteonderzoek onder inwoners, meer aandacht naar specifieke doelgroepen, meer lokale samenwerkingen. Enkele gemeenten noemen dat de ambities de komende jaren kleiner gaan worden, terwijl andere gemeenten aangeven dat het ambitieniveau afhangt van de aankomende gemeenteraadsverkiezingen (maart 2026).

5 Overkoepelende conclusies en aanbevelingen

5.1 Brede doeltreffendheid (effecten)

Uit landelijke cijfers blijkt dat de lhbtiq+ gemeenschap meer onveiligheid en minder sociale acceptatie ervaart dan cis-heteroseksuele personen. Hiermee blijft de opgave van dit programma relevant. Tegelijkertijd lijkt er landelijke een lichte positieve trend te zijn in de sociale acceptatie van lhbtiq+ personen, al is dit zeer afhankelijk van de eigen omgeving en de subgroep waar men toe behoort.

Het is moeilijk om de effecten van het Regenboogsteden-programma op de lhbtiq+ doelgroep eenduidig te meten. Op landelijk niveau ervaart de lhbtiq+ gemeenschap structureel meer onveiligheidsgevoelens en discriminatie dan cis-heteroseksuele personen. Tegelijkertijd lijkt er in het geheel sprake te zijn van een licht positieve trend, maar dit is zeer afhankelijk van de eigen omgeving en de subgroep waar de persoon tot behoort.

Op gemeentelijk niveau zijn er onvoldoende gegevens om gemeenten te vergelijken. Hierdoor kunnen we niet zien in hoeverre de landelijke trends op gemeentelijk niveau zichtbaar zijn en of daar verschillen in waar te nemen zijn. Zo weten we niet of de landelijke trends in deelnemende gemeenten bijvoorbeeld versterkt of verzacht worden. Het is aannemelijk dat de problemen zonder het programma groter zou zijn, maar hoeveel groter is niet te zeggen. Bovendien vergen de interventies een lange adem. Versterking van de lokale monitoring kan ervoor zorgen dat de impact op doelgroep beter inzichtelijk wordt gemaakt.

Wat we wel weten is dat deelnemende gemeenten meer effecten rapporteren op het niveau van doeltreffendheid (zie paragraaf 5.2.).

5.2 Doeltreffendheid

Het programma is over het algemeen doeltreffend, waarbij een sterkere inzet op bewezen effectieve interventies tot nog meer opbrengsten kan leiden.

Het Regenboog-programma werkt zoals bedoeld: gestimuleerd door de intentieverklaring, de financiële bijdrage en de kennisinfrastructuur zetten deelnemende gemeenten zich effectief in voor de programmadoelen. Ze verankeren het thema in hun beleid, zetten eigen financiële of personele middelen in en betrekken het lokale netwerk bij de uitvoering. Of het programma hiermee bijdraagt aan de doelen in de intentieverklaring is lastig te zeggen (zie paragraaf 5.1.). Wat we wel weten is dat het programma ervoor zorgt dat gemeenten inzetten op de randvoorwaarden die nodig zijn om effecten te behalen.

We zien dat er nog een grote winst te behalen is in het sturen op bewezen interventies. Momenteel zijn er enkele bewezen interventies, die ook worden ingezet. Tegelijkertijd zijn er kansen om meer inzicht te krijgen en te delen over andere interventies, dus het aantal bewezen interventies op te schalen. Immers als het bewezen is, kun je ervan uitgaan dat het ook effectief is. Investeren in het bewijzen van interventies en verspreiden van kennis, gemeenten stimuleren om deze interventies ook daadwerkelijk in te zetten, leidt volgens ons tot nog meer opbrengsten uit het programma.

5.3 Doelmatigheid

Door de huidige opzet werkt het programma zeer doelmatig. Eventuele winst is niet te behalen in meer efficiëntie, maar vooral in het vergroten van de effectiviteit.

De financiële bijdrage van OCW heeft een stimulerende werking: in samenwerking met lokale partners, het beschikbaar maken van fte en het stimuleren van politieke aandacht. Door de financiële bijdrage ontstaat een *multiplierеffect*: gemeenten zetten regelmatig aanvullende middelen in. Deze gemeenten breiden hun netwerk uit en voeren vaak ambitieuzere interventies uit. Bovendien ontvangen lokale samenwerkingspartners (bijv. COC) vaak subsidies via het programma. Hierdoor kunnen zij meer vrijwilligers inzetten, extra activiteiten organiseren en de bereikbaarheid van het thema vergroten.

De inhoudelijke ondersteuning door Movisie draagt bij aan de doelmatigheid van het programma. Door deze ondersteuning bij een centrale partij te beleggen, hoeven gemeenten niet allemaal zelf op zoek te gaan naar kennis. Ook kan via deze structuur direct gestuurd worden op de inzet van (bewezen) effectieve interventies en daarmee een doelmatige besteding van middelen.

Hoewel het programma al veel doet, kan de doelmatigheid verder worden verhoogd door twee knoppen strakker aan te draaien: (1) een gerichte (maar niet dwingende) sturing op interventies die bewezen effectief/succesvol zijn. (2) meer (gestructureerde) samenwerking tussen gemeenten in de regio en/of vergelijkbare gemeenten (zoals de G4) die tot schaalvoordelen kan leiden.

5.4 Aanbevelingen

De evaluatie heeft laten zien dat het programma werkt zoals bedoeld en via de structuur van financiële stimulering, inhoudelijke ondersteuning en beleidsmatige uitwisseling tot mooie resultaten leidt. Ook constateren we dat de politieke en maatschappelijke context verharden en dat er in het programma nog ruimte voor verbeteringen bestaat. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

1. **Het is belangrijk dat het ministerie van OCW duidelijkheid biedt over de continuering en financiering van het programma.** In theorie bestaan er drie opties 1) verlaging of stopzetting van de financiering, 2) voortzetting van de financiering (al dan niet met een inflatiecorrectie), 3) verhoging van de financiering. Op grond van de resultaten van deze evaluatie ligt optie 1 niet voor de hand (het programma werkt over het algemeen doeltreffend en doelmatig). Als het Rijk ervoor kiest om extra te investeren dan zijn er drie alternatieve mogelijk, namelijk:
   - **De financiële bijdrage voor reeds deelnemende gemeente verhogen:** gemeenten geven aan met een verhoging van een bijdrage meer interventies te kunnen inzetten en het lokale netwerk meer te kunnen versterken. Een grotere financiële bijdrage stelt gemeenten in staat om meer te doen, maar is volgens ons niet bij uitstek de manier om de meeste resultaten te bereiken.
   - **De financiële bijdrage uitbreiden naar meer (kleinere) gemeenten:** de huidige financiële bijdrage, hoewel beperkt, heeft een groot stimulerend effect. Het toekennen van een financiële bijdrage voor meer (kleinere) gemeenten zal daarom naar verwachting een groter effect hebben dan het ophogen van de bijdrage aan gemeenten die reeds een bijdrage ontvangen.
   - **Investeren in onderzoek naar de onderbouwing van interventies en het delen van kennis en uitrollen van deze onderbouwde interventies (zie ook aanbeveling 3).**

   Het ministerie kan er ook voor kiezen om binnen het programma een **transitiefase** in te bouwen. We geven ter overweging mee om in het programma termijnen in te bouwen, om daarmee ook met meer kracht en nadruk te sturen op de structurele verankering van de aanpak in de gemeente (want die aanpak zou op de lange termijn niet of minder afhankelijk moeten zijn van landelijke middelen of een landelijk programma). Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat een gemeente twee

opeenvolgende termijnen mag deelnemen met financiële ondersteuning, waarbij de eerste periode met name in het teken staat van kennisopbouw en 'pionieren', terwijl de tweede periode in het teken staat van professionaliseren en verankeren. Na deze periodes dient het programma structureel in het gemeentelijk beleid verankerd te zijn, zodat de continuïteit gewaarborgd blijft zonder dat een gemeente permanent afhankelijk is van de financiële bijdrage van OCW. Bovendien zou de financiële bijdrage op deze manier opnieuw kunnen worden geïnvesteerd in nieuwe gemeenten. Dit biedt de mogelijkheid om op lange termijn meer effect voor hetzelfde geld te realiseren. Gemeenten kunnen, ook als ze niet (meer) deelnemen aan het programma gebruikmaken van de kennis van Movisie. Alle kennisproducten worden immers openbaar gepubliceerd op de website van Movisie. Een kanttekening bij deze aanpak is dat we niet met zekerheid kunnen stellen dat iedere gemeente na de transitie de continuïteit van het beleid rondom veiligheid en acceptatie van vrouwen en meisjes kan waarborgen. Het risico bestaat dat, zonder voldoende verankering, de inspanningen stagneren en eerdere investeringen verloren gaan.

2. **Behoud de ondersteuning door Movisie en richt deze nog explicieter op de bevordering van bewezen effectieve interventies en nog niet bewezen interventies waarvan de expert opinion is dat deze aannemelijk effectief zijn.**
    - **Denk na over een manier waarop succesvolle/effectieve interventies nog beter in beeld kunnen komen.** We zien verschillen tussen de interventies die gemeenten inzetten. Movisie en andere kennispartijen hebben reeds veel kennis beschikbaar. Tegelijkertijd is er momenteel nog weinig bekend over bewezen effectieve interventies in het kader van lhbtiq+ beleid. Hier wordt weinig onderzoek naar gedaan. We bevelen daarom aan om interventie-eigenaren meer te stimuleren om hun interventie te laten beoordelen en te laten opnemen in een kennis- en/of databank.
    - **Denk na over een manier waarop meer gestuurd kan worden op (effectieve) interventies zonder dat het een verplichting wordt.** Bijvoorbeeld door 1) opschaling te realiseren van reeds bewezen effectieve interventies, 2) meer in te zetten op andere effectief gebleken interventies (die weliswaar momenteel nog niet het predicaat effectief 'bewezen onderbouwd' hebben, maar waarvan we uit expert opinion weten dat ze effectief zijn en 3) het kiezen van interventiepakketten die daadwerkelijk bijdragen aan het vergroten van de acceptatie en veiligheid van lhbtiq+ inwoners in de gemeente. Er zijn namelijk ook interventies die niet direct bijdragen aan de veiligheid en acceptatie van lhbtiq+ inwoners, maar welke wel zeer waardevol zijn voor de doelgroep. Gemeenten hoeven zich nadrukkelijk niet uitsluitend te beperken tot interventies in de eerste categorie. Een effectieve aanpak bestaat idealiter uit een combinatie van verschillende maatregelen. Voor de totale impact van het programma is het wel cruciaal dat er ten minste een opschaling plaatsvindt van die interventies die bewezen effectief zijn. OCW en Movisie kunnen in gesprek gaan hoe ze meer zouden kunnen sturen op deze interventies. Ten eerste door (nog) duidelijker aan te dringen bij gemeenten op de inzet van effectieve interventies, in alle afspraken en communicatie rondom het programma. Dit kan ook gekoppeld worden aan afspraken rondom monitoring en evaluatie. Ten tweede door interventie-eigenaren te stimuleren hun interventies te laten onderbouwen. Ten derde kan Movisie de toegankelijkheid van informatie over (effectieve) interventies en goede voorbeelden vergroten bijvoorbeeld door de algemene doorzoekbaarheid van de website te verbeteren. Bovendien blijkt uit deze evaluatie dat de effectiviteit van een interventie ook afhangt van de wijze waarop de interventie is ingericht en uitgevoerd, dit is afhankelijk van een aantal factoren zoals aansluiten bij behoeften van de doelgroep en het aanhaken bij reeds bestaande

structuren in de gemeente. OCW en Movisie kunnen overwegen om ook deze factoren nog beter in beeld te brengen voor gemeenten.

3. **Stimuleer de samenwerking tussen deelnemende gemeenten en in de regio.**
   - **Overweeg om regionale samenwerking onderdeel te maken van het programma.** Het gaat hierbij nadrukkelijk om de inrichting en uitvoering van een praktische samenwerking. We bedoelen hiermee niet dat we pleiten voor het creëren van geheel nieuwe overlegstructuren, maar we pleiten juist voor een meer efficiënte en slimme samenwerking in de uitvoering (bijvoorbeeld door bij de inzet van een interventie op scholen in gemeente A ook uit te zoeken of deze interventie kan worden ingezet in gemeenten in de regio omdat er dan schaalvoordelen zijn en de meerkosten beperkt blijven).
   - **Faciliteren van regionaal overleg tussen deelnemende gemeenten**. Voor de coronaperiode faciliteerde Movisie, regionale overleggen met gemeenten. Na de coronaperiode is Movisie gestart met het geven van thematische Webinars. Movisie kan overwegen om, in het kader van het programma Regenboogsteden, weer bijeenkomsten met gemeenten regionaal te organiseren.
   - **Focus verbreden naar (Regenboog)provincies.** Hoewel vrijwel alle Nederlandse provincies[26] zich inmiddels hebben uitgeroepen tot Regenboogprovincie, verschilt de inzet die provincies hier daadwerkelijk op plegen. We zien veel mogelijke voordelen in meer inzet op dit thema door de provincie. De provincie kan bijvoorbeeld problemen die gemeenteoverstijgend zijn aanpakken en de samenwerking tussen gemeenten (zowel deelnemende als niet-deelnemende) coördineren en faciliteren. Het ministerie van OCW en Movisie kunnen overwegen om opnieuw te communiceren dat Regenboogprovincies ook gebruik kunnen maken van de ondersteuning door Movisie. Ook kan Movisie meer goede voorbeelden van Regenboogprovincies plaatsen op haar website.

4. **Stimuleer gemeenten nog meer om te monitoren op uitvoerings- en impactniveau. Het ministerie van OCW kan de volgende aanbeveling overwegen:**
   - **Voorkom dat gemeenten zelf eigen monitoringsinstrumenten gaan ontwikkelen en sluit zo veel mogelijk aan bij bestaande monitoringsinstrumenten:** Communiceer dat monitoring niet per se arbeidsintensief is, maar gericht kan zijn op het verzamelen van een beperkt aantal kern-indicatoren (aantal incidenten, % meldingen, tevredenheids-/veiligheidscijfers). Wijs gemeenten bijvoorbeeld nadrukkelijk op de handreiking over monitoren[27] van Movisie en de bijeenkomst van Movisie over monitoring. Idealiter worden gemeenten in staat gesteld om aan te sluiten bij een reeds bestaand instrument. Het ministerie van OCW kan (samen met Movisie) onderzoeken welk reeds bestaand instrument hier het meest geschikt voor kan zijn. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld dat gemeenten zich aansluiten bij de tweejaarlijkse Veiligheidsmonitor van het CBS en een analyse uitvoeren van de lokale data die hieruit voortkomt. Een mogelijkheid is ook om te onderzoeken of de reeds bestaande lhbtiqa+-monitor van Panteia, Movisie en Ipsos I&O kan worden uitgebreid/opgeschaald.

[26] De provincie Friesland heeft in 2023 besloten om zicht terug te trekken als Regenboogprovincie.
[27] Movisie. Handreiking: Hoe krijg je zicht op de veiligheid van meisjes en vrouwen?

Bijlage I – Beschrijving casusonderzoek interventies

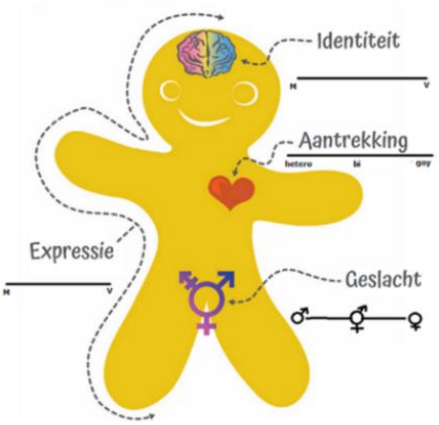
Deze bijlage bevat een stapsgewijze beschrijving van de bestudeerde casuïstiek.

Casus: Gastlessen/voorlichting door het COC

Het COC biedt gastlessen aan op middelbare scholen in Nederland. De gastlessen worden meestal aangeboden in klas 3. De opzet van de voorlichting is in 2024 aangepast, mede op basis van informatie van Movisie. Als onderdeel van het casusonderzoek hebben wij een voorlichting van het COC Haaglanden bijgewoond op een middelbare school in Den Haag.

Invulling gastles

- De gastles start met het creëren van een *safe space,* dit betekent dat in de klas afspraken worden gemaakt: “We respecteren elkaar. Alle vragen mogen worden gesteld, mits met respect. We luisteren goed naar elkaar en oordelen niet. We noemen geen namen van docenten en medeleerlingen. We doen actief mee (geen telefoons, oortjes, e.d.).”
- Vervolgens speelt de klas het spel ‘Ga er maar aan staan’. Leerlingen staan op wanneer ze zich in een bepaald kenmerk herkennen, bijvoorbeeld “ik heb een spijkerbroek aan”, “ik houd van appels”, etc. Het doel van dit spel is om te laten zien dat je telkens bij een andere groep hoort, en dat elke groep anders is.
- Daarna start het labelspel. Leerlingen worden uitgedaagd om de voorlichters van het COC te labelen op basis van 1) persoonlijkheid, 2) hobby’s, 3) weetjes, 4) liefdesleven. Het doel van het labelspel is om leerlingen er bewust van te maken dat iedereen intuïtie en aannames heeft, terwijl je tegelijkertijd niet alles kan weten van iemand. Leerlingen leren dat het niet per se erg is, behalve op het moment dat intuïtie en aannames worden gepresenteerd als *fake facts*.

Figuur 17. Gender Bread/Genderkoekje

- Hierna gaan leerlingen aan de slag met de Gender Bread / Genderkoekje. Het doel van de Gender Bread is om leerlingen te leren wat het verschil is tussen identiteit, aantrekking, expressie en geslacht. Leerlingen vullen de Gender Bread in voor/over de voorlichter van het COC. Daarna legt de voorlichter uit wat diens echte identiteit/aantrekking/expressie/geslacht is.
- Na de Gender Bread starten leerlingen met het stellingenspel. Leerlingen krijgen een aantal stellingen te zien. Leerlingen kunnen per stelling kiezen tussen eens, neutraal (niet eens, niet oneens) en eens, door aan een bepaalde kant van het klaslokaal te gaan staan. Voorbeelden van

stellingen zijn: “hier op school kan ik mezelf zijn”, “als mijn vriend/in uit de kast komt dan blijft onze vriendschap bestaan”.

- De gastles sluit af met de mogelijkheid voor leerlingen om anonieme vragen te stellen. Hieronder staan een aantal vragen die leerlingen tijdens een van de gastlessen gesteld hebben:
  - “Hebben jullie wel eens te maken gehad met agressie op straat?”
  - “Hoe weet je of je op mannen of vrouwen valt?”
  - “Hoeveel standaard hokjes zijn er?”
  - Vraag aan de gastdocent: “Ben je lichamelijk een vrouw? Dus heb je een menstruatiecyclus?”
  - Vraag aan de gastdocent: “Kunt u kinderen krijgen?”
  - Vraag aan de gastdocent: “Hoe reageerde je familie erop toen je vertelde dat je gay bent?”

Reacties docenten

Docenten nemen ook deel aan de gastles van het COC. Docenten worden gevraagd om een aantal vragen te beantwoorden na afloop van de les. In het kader van deze evaluatie hebben we een aantal van deze reflecties geanalyseerd. Hieronder zijn een aantal illustrerende quotes van docenten opgenomen:

1. “Door de vragen van de leerlingen merk ik dat er mogelijk wel behoefte is aan meer les over dit onderwerp”.
2. “Geen vraag was te gek (mits respectvol)”.
3. “Was een mooie les en heel erg nodig dat we hier het gesprek over hebben en er openheid over komt in de school. Top dus!”.

Succesfactoren

De gastlessen van het COC hebben een aantal belangrijke succesfactoren, namelijk:

1. Uitvoeren van vooronderzoek: voorlichters van het COC voeren altijd een voorgesprek voorafgaand aan de gastles. Het is belangrijk om te weten in welke klas de voorlichters terechtkomen.
2. Flexibiliteit: de voorlichting is flexibel en kan per school(klas) worden aangepast.
3. Goede (getrainde) voorlichters: voorlichters doorlopen een sollicitatieprocedure en krijgen ook training/bijscholing.
4. Belangrijke regel: voorlichters voeren geen theologische discussies in de klas en proberen leerlingen niet te overtuigen. De voorlichters werken via de methode ‘agree to disagree’.
5. Persoonlijke verhalen: voorlichters delen persoonlijke verhalen.
6. Open en luchtig: de voorlichters blijven in dialoog en zijn niet oordelend. Voorlichters gebruiken humor en proberen de les luchtig te houden.

Casus: Regenboogtrap (Zoetermeer)

Een jongerenwerker is in Zoetermeer initiatiefnemer van een fysieke ontmoetingsplek voor queer-jongeren. Het is ontstaan vanuit een behoefte van jongeren zelf, dat er geen plek is voor de community in de gemeente. De ontmoetingsplek is klein gestart met een groep van 15 jongeren. Het initiële doel was het bieden van een veilige plek. Inmiddels is de groep in korte tijd uitgebreid naar 70 jongeren. Ook het doel is veranderd van het zijn van een veilige plek, naar een veilige plek die ook inzet op preventie en maatschappelijke ondersteuning biedt, bijvoorbeeld op het gebied van mentale gezondheid.

Regenboogsymbolen zoals een Regenboogtrap in Zoetermeer zijn belangrijk. Het zorgt voor zichtbaarheid van de community en kan positieve gevoelens (“ik word gezien”) opwekken bij de queer-community. Tegelijkertijd zorgen zichtbare symbolen voor weerstand en negatieve reacties in de openbare ruimte en online. Voor de gemeenschap is het belangrijk dat gemeenten niet alleen investeert in zichtbare symbolen, maar ook beleid heeft voor (ondersteuning van) de community.

Casus: De Roze Loper

De Roze Loper is een interventie dat in 2007 ontwikkeld is door de Werkgroep Senioren van het COC Nijmegen. Uiteindelijk is de interventie vanuit het Consortium Roze 50+, samen met de Werkgroep Senioren, en een aantal zorgorganisaties landelijk uitgerold. Roze 50+ voert de Roze Loper uit.

Doel
Het doel van de Roze Loper is het vergroten van lhbtiqa+ - vriendelijkheid in zorginstellingen. De interventie is gericht op sociale acceptatie van seksuele diversiteit en genderdiversiteit in zorg en welzijn.

Doelgroep
De doelgroep waarop de interventie zich richt, bestaat uit lhbtiq+ ouderen vanaf 50 jaar, die gebruik maken van zorgvoorzieningen zoals thuiszorg, dagvoorzieningen of in een verzorgings- of verpleeghuis (zorgcentrum) wonen.

Aanpak
Zorginstellingen doorlopen het Roze Loper-traject, waarna ze een Roze Loper certificering kunnen behalen. Het traject bestaat uit verschillende fasen:

1. De activerende fase: het eerste contact wordt gelegd met een sleutelfiguur binnen de zorgorganisatie (vaak via een Roze 50+ ambassadeur). Samen wordt besloten of de zorgorganisatie kan deelnemen.
2. De voorbereidende fase: de zorgorganisatie voert een 'Tolerantiescan', de tolerantiescan geeft inzicht in de huidige acceptatie van lhbtiq+ ouderen binnen de zorgorganisatie. De Tolerantiescan is een digitale vragenlijst.
3. De uitvoerende fase: op basis van de resultaten van de Tolerentantiescan wordt een Plan van Aanpak opgesteld. Het plan van aanpak omvat onder andere:
    a. Regie door een sleutelfiguur vanuit de zorgorganisatie en het instellen van een werkgroep (onderdeel van de werkgroep zijn het MT, zorgprofessionals en eventueel bewoners).
    b. Gebruik maken van de Toolkit. Organisaties ontvangen een Toolkit met daarin concrete instrumenten, zoals fototentoonstellingen, dialoogkaarten en informatiemateriaal.
    c. Aanpassingen in beleid en processen, zoals het communicatie- en HR-beleid, formulieren en visie- en beleidsdocumenten.
    d. Activiteiten voor bewoners
    e. Trainingen en voorlichting voor zorgprofessionals: de trainingen maken deel uit van de toolkit en richten zich op: 1) bewustwording van de (psychische) problematiek van lhbtiq+ ouderen, 2) het vergroten van een positieve en respectvolle houding ten opzichte van seksuele en genderdiversiteit. 3) het verminderen van handelsverlegenheid zodat zorgprofessionals effectief kunnen inspelen op de behoeften van lhbtiq+ bewoners. De trainingen worden gegeven door 50+ ambassadeurs of andere deskundigen.
    f. Advies en coaching door Roze 50+ ambassadeurs
4. Evaluatie- en monitoringsfase: jaarlijks volgt een opvolgingsaudit en elke drie jaar een hercertificeringsaudit. Op basis hiervan wordt een vervolg 'Plan van aanpak' opgesteld.

Effecten
De Roze Loper is reeds in 2016 onderzocht en hieruit blijkt dat de Roze Loper op basis van ervaringen uit de praktijk de volgende effecten heeft:

- Meer zichtbaarheid en een veiliger klimaat: lhbtiq+ ouderen die wonen in organisaties met een Roze Loper certificering ervaren meer veiligheid, acceptatie, tolerantie en solidariteit. Ook niet lhbtiq+ ouderen geven aan dat ze een meer tolerant klimaat ervaren.
- Toename van lhbtiq+ bewoners en bezoekers: zorginstellingen die de Roze Loper certificering hebben constateren een groei in het aantal lhbtiq+ bewoners en -bezoekers.
- Verbeterde kennis en bewustwording: het traject vergroot de kennis en bewustwording van bestuurders, professionals, en andere bewoners over de problematiek van lhbtiq+ ouderen.
- Vermindering van handelingsverlegenheid: door de trainingen voor professionals worden vaardigheden vergroot en handelingsverlegenheid verminderd.
- Versterking van draagvlak: door het betrekken van de cliëntraad en het vormen van een werkgroep met het MT, professionals en eventueel bewoners zorgt voor een breder draagvlak voor het onderwerp binnen de organisatie.

Succesfactoren
Binnen de Roze Loper identificeren we een aantal succesfactoren, namelijk:

- Laagdrempeligheid: het creëert de ruimte om het thema op een laagdrempelige en creatieve manier te bespreken.
- Inzet van Roze ambassadeurs: kostenefficiënt en houden vinger aan de pols. Vanwege de inzet van (getrainde) vrijwilligers (Roze ambassadeurs) is de aanpak kosten efficiënt voor de zorgorganisatie.

Een belangrijk aandachtspunt is het intensieve personeelsverloop binnen zorgorganisaties. Wanneer de aanpak niet is ingebed in beleid, bestaat het risico dat het traject stopt.

Casus: Roze Salons

Roze Salons zijn ontmoetingsplekken in alle provincies in Nederland, georganiseerd door Roze 50+. Het doel van de Roze salons is het creëren van een ontmoetingsplek om eenzaamheid en sociaal isolement onder lhbtiq+ ouderen tegen te gaan.

Casus: Community house in Breda (BO Diversity)

Dit is een veilige fysieke ontmoetingsplek, soms ook met pop-up. BO Diversity doet dit nu één jaar.

Ze geven aan nu zelf ook veel bezig te zijn met impact meting. Binnen deze casus werd duidelijk dat de oorspronkelijke insteek, namelijk programmeren vanuit kennisdeling en inhoudelijke gesprekken, in de praktijk niet goed aansloot op de behoeften van de doelgroep. De organisatie ontdekte dat deze aanpak voor veel bezoekers nog te vroeg kwam.

In plaats daarvan bleek dat queer personen in de eerste plaats behoefte hebben aan veiligheid, stabiliteit en een gevoel van basisvertrouwen. Daarom richt BO Diversity zich momenteel vooral op kleinschalige en laagdrempelige activiteiten. Voorbeelden hiervan zijn een *craft night* in samenwerking met de lokale bibliotheek, boekenlezingen en *club nights*. Deze activiteiten zijn erop gericht om queer personen een veilige ontmoetingsplek te bieden en hen te ondersteunen in het versterken van hun weerbaarheid en positie in de samenleving.

Bijlage II – Overzicht deelnemende gemeenten aan het programma

Regenboogsteden met intentieverklaring OCW	
Alkmaar	Hoorn
Almere	Leeuwarden
Alphen aan den Rijn	Leiden
Amersfoort	Leidschendam Voorburg
Amsterdam	Lelystad
Amstelveen	Maastricht
Apeldoorn	Middelburg
Arnhem	Nijmegen
Assen	Nissewaard
Breda	Oss
Capelle aan den IJssel	Purmerend
Delft	Roermond
Den Haag	Roosendaal
Deventer	Rotterdam
Dordrecht	Schiedam
Ede	's-Hertogenbosch
Eindhoven	Sittard - Geleen
Emmen	Súdwest-Fryslân
Enschede	Tilburg
Goes	Utrecht
Gouda	Venlo
Groningen	Velsen
Haarlem	Vlaardingen
Haarlemmermeer	Weert
Heerlen	Westland
Helmond	Zaanstad
Hengelo	Zoetermeer
Hilversum	Zwolle

Tabel 4. Overzicht Regenboogsteden.

Bijlage III – Inhoud intentieverklaring van het programma

Inhoud intentieverklaring

De 56 Regenboogsteden ondertekenden een intentieverklaring om, samen met de minister van OCW, inspanningen te leveren om de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI inwoners te bevorderen door de volgende ambities na te streven:

- de sociale acceptatie van homoseksualiteit en transgenders neemt toe onder de gehele bevolking en met name onder jongeren, ouderen en in kringen waar dat nog een taboe is;
- de aanpak van vooroordelen, discriminatie, intimidatie en geweld tegen LHBTI personen werpt vruchten af;
- LHBTI-personen weten zich gesteund en voelen zich veilig(er) en weerbaar(der) in het sociale domein: op school, op straat, op het werk, in de zorg en thuis, in de sport en in hun eigen sociale kring.

De Regenboogsteden doen hiervoor de volgende bijdrage:

- De Regenboogsteden vertalen hun ambities naar lokaal beleid voor de periode 2023-2026. Dat beleid stellen ze op met de direct betrokkenen.
- De Regenboogsteden maken het regenboogbeleid (nog) effectiever door intersectionaliteit in beleid toe te passen.
- De Regenboogsteden maken het regenboogbeleid (nog) effectiever door samenwerking tussen betrokken partijen te versterken.
- De Regenboogsteden monitoren en evalueren resultaten en effecten van beleid.
- Regenboogsteden richten zich op preventie én bestrijding van discriminatie van lhbtiq+ personen, met specifieke aandacht voor lhbtiq+ personen binnen het brede kader van discriminatie daar waar dit (nog) niet vanzelfsprekend is.
- Het normaliseren van regenboog beleid in die zin dat het de norm is om regenboogbeleid te voeren en ieder individu uit de lhbtiq+ gemeenschap daadwerkelijk als gelijkwaardig wordt beschouwd.
- Het regenboogbeleid (nog) beter borgen binnen bestaande kaders (diversiteit, emancipatie) en het (beter) verbinden met overig relevant gemeentelijk beleid bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, sport, veiligheid, preventieve jeugd - en gezondheidszorg en arbeidsmarkt.
- De Regenboogsteden geven het thema een vaste plaats in hun beleid. Ze stellen er ook budget en personeel voor beschikbaar.
- De Regenboogsteden informeren kleinere gemeenten in de regio over hun beleid. Ook geven ze kleinere gemeenten die daar behoefte aan hebben, advies en informatie voor hun lhbtiq+ emancipatiebeleid.
- De Regenboogsteden stellen goede voorbeelden uit de praktijk beschikbaar aan de minister en aan MOVISIE.
- Om het beleid te versterken en te verduurzamen kunnen Regenboogsteden een equivalent budget van het OCW budget en/of personele capaciteit beschikbaar stellen.

Het ministerie van OCW:

- stelt financiële middelen beschikbaar na ontvangst van een beknopte samenvatting van de lokale meerjarenplannen;
- zorgt dat de Regenboogsteden waar nodig ondersteuning en advies kunnen krijgen van Movisie;

- zorgt voor landelijke monitoring van de (on)veiligheidsgevoelens onder LHBTI- personen, de sociale acceptatie onder de bevolking.

Bijlage IV – Onderzoeksverantwoording

Deelvragen

Voor elk kopje van de beleidstheorie hebben we een aantal deelvragen geformuleerd (zie onderstaande tabel). De deelvragen in de tabel zijn gebruikt als richtinggevend kader. Niet alle deelvragen worden in het rapport afzonderlijk beantwoord, maar ze dienen als kapstok voor de beantwoording van de hoofdvragen ten aanzien van (brede) doeltreffendheid en doelmatigheid.

Onderdeel beleidstheorie:	Deelvragen:
Doelen	• Welke doelen zijn op papier gesteld voor het programma? En, welke (aanvullende) ambities hebben gemeenten die deelnemen aan het programma? • Wat zijn percepties van gemeenten, van lokale (partner)organisaties en van de doelgroep over de gestelde doelen en ambities? In hoeverre zijn ze relevant en sluiten ze aan bij de lokale situatie en behoeften van de doelgroep?
Input	• Wat is de inzet van mensen en middelen door het ministerie van OCW? • Welke inhoudelijke ondersteuning en advies wordt door kenniscentrum Movisie geboden bij het lhbtiq+ beleid van de Regenboogsteden? • Hoe ervaren gemeenten de bijdrage en ondersteuning vanuit het programma?
Beleidskeuzes	• *Welke beleidskeuzes werden in de periode 2023-2026 gemaakt in de Regenboogsteden als gevolg van het programma? Hoe ziet het lhbtiq+ beleid eruit in de Regenboogsteden?* • *Hoe zag de beleidsontwikkeling in de deelnemende gemeenten er in de periode 2023-2026 uit ten opzichte van de evaluatie in 2022?* • Op welke wijze faciliteren de Regenboogsteden kleinere gemeenten in de regio ten aanzien van het lhbtiq+ beleid? • In hoeverre is het lhbtiq+ beleid structureel geborgd binnen bestaande kaders in de Regenboogsteden? • Welke capaciteit en middelen wordt in de deelnemende gemeenten vrijgemaakt voor verduurzaming en uitvoering van het beleid (in mensen en middelen)?
Resultaten	• Zijn de bereikte resultaten in lijn met de doelen? • *Welke interventies hebben gemeenten ingezet als gevolg van de beleidskeuzes, toegespitst op de lokale problematiek rondom de sociale acceptatie, weerbaarheid en veiligheid van lhbtiq+ inwoners?* • *In hoeverre heeft deelname van de gemeenten aan het programma bijgedragen aan de ontwikkeling, inzet en uitvoering van de interventies?* • Wat vinden gemeenten en lokale (project)organisaties de belangrijkste resultaten? Wat valt tegen?
Effecten	• Zijn de gerealiseerde effecten in lijn met de doelen? • Tot welke (on)bedoelde ontwikkelingen leiden de interventies bij de doelgroep? *In welke mate leiden de interventies tot: 1) extra aandacht in kringen waar lhbtiq+ nog een taboe is, 2) een afname van vooroordelen, discriminatie en intimidatie van lhbtiq+ personen en 3) een toename in (het gevoel van) steun, veiligheid en weerbaarheid bij lhbtiq+ personen?* • Hoe effectief achten gemeenten, lokale (partner)organisaties en de doelgroep de interventies? *In hoeverre hebben de gemeenten volgens hen betekenisvolle stappen naar de verbetering van veiligheid gezet?* • Wat zijn voorbeelden van waardevolle effecten die de interventies hebben opgeleverd voor de doelgroep? Wat valt tegen? • Wat zijn eventuele neveneffecten?
Vooruitblik/Aanbevelingen	• *Wat zijn de ambities van deelnemende gemeenten na 2026, gebaseerd op hun opgedane ervaringen tijdens deelname aan het programma?* • *Welk advies kan de opdrachtnemer geven over een eventuele voortzetting van deze aanpak?* • *Hoe kan deze aanpak worden verbeterd?*

Tabel 5. Overzicht deelvragen.

Gesprekspartners

In de onderstaande tabel vindt u de organisaties die in het kader van deze evaluatie gesproken hebben.

Organisaties:	
Organisaties verkennende gesprekken:	**Functietitels:**
1. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Onderwijs	• Twee leden van directie emancipatie • Coördinerend adviseur lhbtiq+
2. Movisie	• Projectleider programma Regenboogsteden • Adviseur programma Regenboogsteden
3. COC	• Voorzitter COC Midden-Nederland • Voorzitter COC Haaglanden • Penningmeester COC Haaglanden • Bestuurslid COC Groningen-Drenthe • Voorzitter COC Midden-Gelderland • Public affairs COC Nederland
Organisaties doelgroepgesprekken:	**Functietitels:**
1. Hindoestaans & Queer	• Vertegenwoordiger/voorzitter
2. Mill Colorist & Stichting Rainbow Den Haag	• Vertegenwoordiger/voorzitter
3. COC Haaglanden	• Vertegenwoordiger/voorzitter
4. Stichting Queer Mind	• Vertegenwoordiger/voorzitter

Tabel 6. Overzicht gesprekspartners.

Documentenlijst

In onderstaande tabel vindt u de documenten die we in het kader van deze evaluatie geraadpleegd hebben.

Documenten:
• CBS (2024). Veiligheidsmonitor 2023.
• CBS (2026). Veiligheidsmonitor 2025.
• Lokale meerjarenplannen van Regenboogsteden die we hebben ontvangen of online hebben gevonden (in totaal 52 van de 56 Regenboogsteden).
• Gemeente Amsterdam (2025). Aard en omvang van incidenten onder Amsterdamse lhbtiqa+ personen.
• Gemeente Groningen (2024). Onderzoek naar de veiligheid en het welzijn van LHBT-personen.
• Hasselt et al. (2025). Welzijnsmonitor LHBTIQA+ 2025 Gelderland en Overijssel.
• Movisie (2016). Roze Loper.
• Movisie (2020) SchoolsOUT - seksuele en genderdiversiteit op school.
• Movisie (2020). Gender & Sexuality Alliances op scholen.
• Movisie (2021). Wat werkt bij gemeentelijk lhbtiq+ beleid?
• Movisie (2023). Regenboogsteden: een overzicht.
• Panteia (2023). Evaluatie programma Regenboogsteden 2019-2022.

- Panteia et al. (2024). Lhbtiqa+-monitor 2024.
- Pointer & AD (2025). Enquête Pointer en AD: LHBTIQA+-personen voelen zich het meest onveilig op straat.
- Vizier Oost (2024). Deelrapportage LHBTIQA+ 2023-2024 Gemeente Zwolle.

Tabel 7. Overzicht geraadpleegde documenten.

Enquête

We hebben de vragenlijst uitgezet onder alle gemeenten van Nederland. We hebben alle gemeenten in de uitnodiging gevraagd om de vragenlijst doorzetten naar lokale samenwerkingspartners. Movisie heeft de vragenlijst ook verspreid via hun website en LinkedIn-pagina.

In totaal hebben we 128 antwoorden ontvangen van 105 individuele gemeenten (4 dubbelingen) en 19 lokale samenwerkingspartners. Er hebben 46 Regenboogsteden gereageerd (82% van alle Regenboogsteden), 26 zelfbenoemde Regenboogsteden (41% van alle zelfbenoemde Regenboogsteden) en 33 gemeenten zonder regenboogstatus (15% van alle gemeenten zonder regenboogstatus).